ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

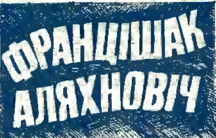
Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 3 (1758) ГОД XXXV БЕЛАСТОК, 21 СТУДЗЕНЯ 1990 г. ЦАНА 400 зл

НАДНАРАЎЧАНСКІ ПРАСТОР. Фота Я. Целушэцкага.

(Заканчэнне)

Сцэна і літаратурная праца неадступна цягнуць Ф. Аляхновіча да сябе. Даўшы ў трохактавай п'есе „На Антокалі" знаёмае яму асяроддзе дробнага віленскага мяшчанства, а ў двухактавай п'есе „На вёсцы" накідаўшы ідэалізаваны вобраз вясковага беларускага жыцця, Аляхновіч праз двухактавую п'есу „Бутрым Няміра" перайшоў да драматызавання беларускіх гістарычных апавяданняў, а затым і народных казак, як у трохактавай п'есе „Базылішак" ды ў вядомай аднаактоўцы „Чорт і баба". Адначасова ён малюе цяжкі быт нашага гарадскога жыхарства ў чатырохактавай п'есе „Манька" і жыццё рабочых у двухактоўцы „Каліся". Новыя тэмы апаноўваюць усю яго істоту. Ён кідае дзіцячы прытулак, зноў вяртаецца ў Вільню, працуе ў пажарнай камандзе, зноў піша і накідвае новыя планы. Нарэшце, пачуўшы ў красавіку 1918 года аб шырокай беларускай працы ў Мінску, ён у чэрвені таго ж года кідае Вільню, якая не мела магчымасці падтрымаць яго як артыста і драматурга, ані выдаць яго творы. Пераапрануўшыся за фурмана, ён прабіраецца праз лінію старога нямецка-рускага фронту і пехатою, босы і абарваны, з пакалечанымі да крыві нагамі, пасля васьмідзённага падарожжа з'яўляецца ў Мінску.

У Мінску ў той час добра працаваў Дзяржаўны беларускі тэатр, які стварыўся з тэатральнае групы „Таварыства беларускай драмы і камедыі", закладзенае 19 мая 1917 года, на чале з рэжысёрам Фларыянам Ждановічам, драматургам Уладзіславам Галубком і Усеваладам Фальскім. Прыход Францішка Аляхновіча ў Мінск унёс у працу тэатра вялікае ажыўленне. З'явіўся новы артыст, рэжысёр і драматург, які прынёс новы рэпертуар, складзены са сваіх уласных п'ес, яшчэ невядомых у Мінску. Ужо першая пастаноўка Аляхновіча (ён выбраў сваю гістарычную п'есу „Бутрым Няміра") паказала, які моцны талент Заходняй Беларусі загасцяваў у Мінску. Аўтар сам выканаў галоўную ролю баярына Бутрыма Няміры і сваёй сапраўднай мастацкай ігрой зачараваў усіх гледачоў. Невялічкая п'еса зрабіла дужа моцнае ўражанне на ўсіх прысутных. Беларускае грамадства горача вітала таленавітага драматурга.

Маральная падтрымка беларускага грамадства і грашовая падтрымка Таварыства „Бацькаўшчына" надалі Францішку Аляхновічу новыя сілы. Ён заканчвае ў Мінску сваю аднаактоўку „Чорт і баба", якая, як вясёлы вадэвіль, адразу заваявала беларускія рабочыя клубы і вёску. Затым ён піша трохактавую драму „Страхі жыцця". Прэм'ера гэтай п'есы ў тым жа 1918 годзе ў Мінску выклікала буйныя спрэчкі ў беларускім грамадстве, бо ўся п'еса насычана была шматлікімі смерцямі і трагічнай бязвыхаднасцю абставін. Аўтару закідалі, што ён згусціў фарбы. А тым часам, пакуль ішлі спрэчкі аб „Страхах жыцця", Францішак Аляхновіч паспеў напісаць ужо і паставіць новую п'есу, — двухактавую драматычную замалёўку „Дзядзька Якуб" ды арганізаваў сваю ўласную трупу ў Мінску, для якой дапоўніў п'есу Янкі Купалы „Паўлінка" яшчэ адным актам, які названы быў „Заручыны Паўлінкі".

Вясной 1919 года Францішак Аляхновіч вяртаецца ў Вільню і выдае ілюстраваны часопіс „Беларускае жыццё", а таксама працуе над тэатральнымі пастаноўкамі. Аднак савецка-польская вайна 1919—1920 гадоў, калі Вільня некалькі разоў пераходзіла з рук у рукі, затым часовая літоўская ўлада і новы захоп Вільні польскімі войскамі генерала Жалігоўскага — няспынна руйнавала беларускае

(Працяг на стар. 6)

ПРОСІМ ПРАБАЧЭННЯ

Posłanie posłów i senatorów OKP

Biuro prasowe Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego przekazało PAP posłanie sygnowane przez 52 posłów i senatorów OKP. Oto jego treść:

Do naszych braci:

Białorusinów, Czechów, Litwinów, Niemców, Słowaków, Ukraińców, Żydów i do wszystkich innych narodów zamieszkujących Polskę — naszą wspólną ojczyznę — „ojczyznę nie tylko Polaków".

Powodowani potrzebą serca, nawiązując do wypowiedzi niektórych uczestników — podczas „otwartego studia" w tv w dnia 8/9 grudnia ub.r. poświęconego zagadnieniom współżycia z mniejszościami narodowymi, zwracamy się do was prosząc o wybaczenie tego incydentu.

Czujemy ból i oburzenie, że żyją wśród nas ludzie, którzy tak myślą i czują jak występujący w programie niektórzy nasi rodacy.

Jest nam obca wszelka nienawiść do człowieka mówiącego innym językiem, inaczej oddającego cześć Bogu czy czującego więź z kulturą narodu, z którego się wywodzi. Mamy świadomość wzajemnego przenikania się naszych kultur i jesteśmy wam, jako przedstawicielom tych narodów wdzięczni za dobra, które na przestrzeni historii wnieśliście do naszej kultury.

Pamiętamy, że dawna Rzeczpospolita była owocem pracy i dobrem najwyższym wszystkich narodów ją zamieszkujących.

Dziś ze zgrozą stwierdzamy, że obok poszerzającego się obszaru wolności zdarza się również wśród nas nienawiść. Największe nasze zdziwienie wywołuje fakt, że są wśród tych ludzi i tacy, którzy nie zauważają sprzeczności własnych poglądów z ideałami chrześcijaństwa, do którego się przyznają, a któremu obca jest nienawiść i egoizm.

Jesteśmy świadomi naszej wspólnej trudnej historii narodów Europy Środkowowschodniej, gdzie nieraz z powodzeniem posiewem nienawiści próbowano nas poróżnić, utrudniając nam

(Працяг на стар. 2)

НА МЯЖЫ

НОВАЯ ДЭМАКРАТЫЯ?

Як вядома, некалькі тыдняў таму назад была праведзена ў тэлебачанні гэтак званая адкрытая студыя, прысвечаная нацыянальным меншасцям. На жаль, мне не ўдалося ў ёй удзельнічаць. Знаходзіўся я ў гэту ноч у цягніку з Мінска ў Варшаву і паявіўся дома толькі тады, калі перадача ў тэлебачанні ўжо ішла. Аднак іншыя беларусы ў ёй удзельнічалі.

Што там гаварыць, факт адкрытай свабоднай дыскусіі не мог не цешыць нацыянальных меншасцяў. Тым болей, што на працягу сарака гадоў існавання масавага тэлебачання ў Польшчы, прадстаўнікі нацыянальных меншасцяў не мелі да яе доступу. Зразумела, што ва ўсіх непалякаў узрасталі апетыты. Паявілася надзея, што ў мілай, сімпатычнай атмасферы прадстаўнікі большасці з вялікай сімпатыяй да прадстаўнікоў меншасці выслухаюць усе іх жалі, прэтэнзіі і пастулаты і што дзякуючы гэтаму будзе створаны грунт пад лепшыя, чым дагэтуль, міжнацыянальныя адносіны ў Польшчы. Некаторыя наіўныя думалі нават, што прадстаўнікі большасці папросяць за сёе-тое прабачэння ў прадстаўнікоў меншасці. Такія надзеі былі абгрунтаваны тым болей, што ў студыі паявіліся прадстаўнікі партыяў, якія не маглі развіваць свабоднай дзейнасці ў 1945-1989 гады. Здавалася б, што ад людзей, якія на ўласным хрыбце адчулі недахоп поўнай свабоды, можна спадзявацца толькі добрага і высакароднага. Так аднак не сталася. Сталася наадварот. Сабраныя прадстаўнікі большасці праявілі найбольш крайнія экстрэмальныя погляды, неталерантнасць, недахоп элементарнага зразумення адметнасці нацыянальных меншасцяў, іх патрэб і іх імкнення да захавання духоўнай самабытнасці і незалежнасці. Прадстаўнікі большасці не падбіралі слоў, не далікатнічалі, не гулялі ў дыпламатыю, валілі з пляча ў твар, а гаворачы больш вобразна, плявалі ў твар. колькі ўлезе. І дзе ж падзелася, здавалася б, векавая польская палітычная культура і дзе прапала ідэя рэчыпаспалітай двух народаў, у якой вольныя з вольнымі і роўныя з роўнымі мелі атрымаць аднолькавыя правы і абавязкі? Выступаючыя ў тэлебачанні прадстаўнікі большасці не выступалі як браты, як сябры, як партнёры, а толькі як злосныя маралізатары, катэгарычныя настаўнікі, бескампрамісныя дыктатары. Хтосьці можа сказаць, што тыя, хто нападаў на нацыянальныя меншасці ў тэлебачанні, — гэта не польская большасць, а толькі польская меншасць. Аднак, калі гэта так, дык чаму ж не паявіліся ў дзесятках тэлевізійных перадач людзі, якія б сказалі, што яны не атаясамліваюцца з тымі, хто лаяў нацыянальныя меншасці. Чаму ў радыё не раздаліся галасы абурэння? Чаму прэса не загучэла ў адзін голас абурэннем, скіраваным супраць тых, хто так грубіянска парушыў нормы добрага сужыцця грамадзян розных нацыянальнасцяў у адной краіне?

У апошнім часе ўсё болей непакоіць мяне думка аб тым, што тое, што сталася ў тэлебачанні — гэта грозны сімптом агульнакраёвай з'явы. Ці не праявіўся гэты сімптом і ў Сейме? Маю на думцы выступленне, а лепш сказаць, спробу выступлення пасла Яўгена Чыквіна, які стараўся гаварыць аб нацыянальных патрэбах беларусаў у пасляваеннай Польшчы. На жаль, найлепшыя з найлепшых і найсправядлівейшыя са справядлівых — паслы бурнымі дэманстрацыйнымі, штучнымі апладысментамі не дазволілі паслу Чыквіну дакончыць сваю прамову. Падумайма, на працягу сарака чатырох гадоў існавання Народнай Польшчы, нягледзячы на існаванне ў ёй трыстапшасцідзесяцітысячнай беларускай грамадскасці, якая, як і кожная іншая грамадскасць, мае свае крыўды, патрэбы, пастулаты, ні разу ў польскім Сейме не былі сказаны словы беларус, беларуска, беларусы, беларускі. Не былі сказаны, бо не было такой магчымасці. У Сейме дзесяткі разоў гаварылася аб усіх рэгіёнах, ваяводствах, былых паветах, нават гмінах, але не было гаворкі аб беларусах. І вось на сорак пятым годзе існавання паваеннай Польшчы знайшоўся пасол, які захацеў аб беларусах сказаць. Аднак дэмакратычна выбраны Сейм не даў яму пятнаццаці мінут на 45 гадоў! А ў даваеннай Польшчы Браніслаў Тарашкевіч здолеў заняць сваімі прамовамі тагачаснаму Сейму дзесяткі гадзін. Ну, дык як, панове, выглядае новая дэмакратыя? І якія надзеі на заўтрашні дзень могуць мець нацыянальныя меншасці? Ці зняважаныя ў адкрытай студыі прадстаўнікі нацыянальных меншасцяў і сагнаны з сеймавай трыбуны штучнымі апладысментамі пасол Яўген Чыквін — гэта не сімптомы чагосьці такога, што пярэчыць усякай дэмакратыі?

Алесь Барскі

ПРОСІМ ПРАБАЧЭННЯ

(Працяг са стар. 1)

dochodzenie do wolności i niepodległości.

Do wartości tych, jak wszystkie narody świata, mamy równe z innymi prawa.

Wiemy, że narody szczególnie tej części Europy mogą osiągnąć te wartości wzajemnie się na tej drodze wspierając, budując wzajemny dla siebie szacunek.

Tylko ta droga daje szanse sukcesu i ocalenia dziedzictwa naszych kultur.

Jako ci, którzy przyszli do polskiego parlamentu pod hasłami solidarności i wolności zdecydowanie przeciwstawiamy się poglądom głoszonym przez grupę ludzi inspirowaną nacjonalizmem.

Mamy nadzieję, że jest to tylko margines, tyle że krzykliwy.

Chcemy razem z wami w tej części Europy budować świat solidarności i poszanowania prawa każdego człowieka i każdego narodu. (PAP)

Чытачам, якія не ведаюць польскай мовы, тэкст звароту друкуем па-беларуску.

ЗВАРОТ

паслоў і сенатараў ОКП

Прэс-бюро Грамадзянскага парламенцкага клуба (ОКП) перадало Польскаму прэсаваму агенцтву (ПАП) зварот, падпісаны 52 пасламі і сенатарамі ОКП. А вось яго змест:

ДА НАШЫХ БРАТОЎ:

беларусаў, чэхаў, літоўцаў, немцаў, славакаў, украінцаў, яўрэяў і да ўсіх іншых нацыянальнасцей, пражываючых у Польшчы, у нашай супольнай айчыне — „айчыне не толькі палякаў".

Кіруючыся патрэбай сэрца, у сувязі з выказваннямі некаторых удзельнікаў „адкрытай студыі" ў тэлебачанні 8/9 снежня мін. года, прысвечанай пытанням сужыцця з нацыянальнымі меншасцямі, звяртаемся да вас, просячы прабачэння за гэты інцыдэнт.

Адчуваем боль і абурэнне, што жывуць сярод нас людзі, якія думаюць і адчуваюць так, як некаторыя нашыя суродзічы, што выступалі ў праграме.

Нам чужая ўсялякая нянавісць да чалавека, які гаворыць на іншай мове, інакш моліцца Богу, ці адчувае сувязь з культурай народа, з якога выводзіцца. Маем свядомасць узаемнага пранікання нашых культур, і вам, як прадстаўнікам гэтых народаў, мы ўдзячны за каштоўнасці, якія на працягу гісторыі ўнеслі вы ў нашую культуру.

Памятаем, што даўняя Рэчпаспалітая была плёнам працы і найвялікшым багаццем усіх народаў, яе насяляючых.

Сёння з жахам сцвярджаем, што разам з пашырэннем арэалу свабоды здараецца таксама сярод нас нянавісць. Найвялікшае нашае здзіўленне выклікае факт, што сярод гэтых людзей знаходзяцца і тыя, хто не заўважае супярэчнасці ўласных поглядаў з ідэямі хрысціянства, да якога яны прызнаюцца, а якому чужыя нянавісць і эгаізм.

Мы ўсведамляем нашу супольную складаную гісторыю, гісторыю народаў Сярэдне-Ўсходняй Еўропы, дзе неаднойчы паспяхова пасевам нянавісці прабавалі пасварыць нас, перашкаджаючы нам у здабыванні свабоды і незалежнасці.

Да гэтых вартасцей, як усе народы свету, мы маем роўныя з іншымі правы.

Ведаем, што народы асабліва гэтай часткі Еўропы могуць дасягнуць тыя вартасці, узаемна дапамагаючы адны другім, будуючы ўзаемную да сябе пашану.

Толькі такі шлях дае шанцы на поспех і ўратаванне нашай культурнай спадчыны.

Як тыя, што прыйшлі ў польскі парламент пад лозунгамі салідарнасці і свабоды, рашуча супрацьпастаўляемся поглядам, якія выказала група людзей, інспіраваная нацыяналізмам.

Маем надзею, што гэта толькі маргінальная частка грамадства, хаця і крыклівая.

Хочам разам з вамі ў гэтай частцы Еўропы будаваць свет салідарнасці і пашаны правоў кожнага чалавека і кожнага народа. (ПАП)

Сардэчна дзякуем рэдакцыям „Голасу Радзімы" і „Гродзенскай Праўды", Беларускаму таварыству дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі і ўсім нашым чытачам за прысланыя нам навагоднія і святочныя віншаванні.

Рэдакцыя

ПРАП-НОВЫ

ДА ПРАГРАМЫ ПОЛЬСКАГА ЛЕВАГА РУХУ

З паміраючай цэнтралізаванай сістэмай павінна такеама адыйсці дагэтуляшняя партыя, якая яе сфармавала. ПАРП зараз не змяшчаецца ў сучаснасці як палітычная партыя, як партыя дыктатуры пралетарыяту, дэмакратычнага цэнтралізму, пралетарскага інтэрнацыяналізму, дамінуючай ролі партыйнага апарату над членамі і партыйнымі органамі. ПАРП у оённяшняй ідэйнай, палітычнай і арганізацыйнай форме не падыходзіць да зменeнай польскай рэчаіснасці. Трэба стварыць больш свабодныя і менш цэнтралізаваныя структуры ва ўсіх асяроддзях, у тым ліку і меншасных.

Вынікі выбараў у Сейм і Сенат яшчэ раз пацвердзілі нацыянальную дыферэнцыяцыю нашага ваяводства. Апрача палякаў, самую вялікую групу жыхароў складаюць беларусы. Гэтая нацыянальная меншасць у выбарах была заўважана ў іншых катэгорыях, чым дагэтуль, — як трэцяя палітычная сіла, за „Салідарнасцю" і былой кааліцыяй з ПАРП.

Узнікаючая ў Польшчы парламентарная дэмакратыя будзе спрыяць завастрэнню тоеснасці не толькі паасобных палітычных сіл і арыентацый, але таксама і нацыянальных меншасцяў. Хаця ў нашай Айчыне былі створаны ўсім грамадзянам аднолькавыя правы, нягледзячы на паходжанне, нацыянальнасць ці веравызнанне, аднак трэба сказаць, што дагэтуляшнія формы жыцця, асабліва грамадска-

(Працяг на стар. 4)

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

БАС ВОДГУКІ II З'ЕЗДА

16.XII.1989 г. у Беластоку адбыўся II З'езд Беларускага аб'яднання студэнтаў. Ніжэй змяшчаем пастановы з'езда.

1. Падрыхтаваць праграму гаспадарчай дзейнасці ў форме фундацыі, суполкі, кааператыва.

2. Арганізаваць фестываль музыкі беларускай моладзі ў Гарадку — „БАСовішча".

3. Дапамагчы ў рэдагаванні новага польскамоўнага часопіса, прысвечанага беларускім справам.

4. Выдаваць беларускамоўны квартальнік БАСа „Сустрэчы".

5. Арганізаваць гістарычна-этнаграфічныя курсы на Сакольшчыне.

6. Выдаць касету з песнямі для дзяцей.

7. Прадаўжаць і дасканаліць дагэтуль арганізаваныя мерапрыемствы (рэйды, сустрэчы: ліцэі — БАС, Народны універсітэт, Купалле, супрацоўніцтва з Брацтвам праваслаўнай моладзі).

8. Прызнаць ганаровае членства БАСа Спадару Юрку Латышонку.

У Новым годзе беларусам Беласточчыны і ўсяго свету жадаем мацнейшай веры ў лепшую будучыню.

Беларускае аб'яднанне студэнтаў

Галоўная рада БАС. Стаяць (злева направа): Міраслаў Урбановіч, Юрка Хмялеўскі, Барбара Кучынская, Анна Матысюк, Веслаў Харужы, Міраслаў Пякарскі, Мар'ян Семаковіч. Сядзяць (злева направа): Мікола Ваўранюк, Андрэй Малашкевіч, Яўген Вапа, Алесь Карпюк, Уладзімір Пац.

Нававыбраная Галоўная рада БАС

1. **Яўген Вапа** — старшыня — V курс гістарычнага факультэта Варшаўскага універсітэта.
2. **Міраслаў Пякарскі** — намеснік — V курс Беластоцкай палітэхнікі.
3. **Міраслаў Урбановіч** — намеснік — III курс Сельскагаспадарчай акадэміі ў Ольштыне.
4. **Барбара Кучынская** — сакратар — IV курс Медыцынскай акадэміі ў Беластоку.
5. **Анна Матысюк** — скарбнік — IV курс юрыдычнага факультэта Варшаўскага універсітэта.
6. **Мікола Ваўранюк** — член — IV курс гістарычнага факультэта Варшаўскага універсітэта.
7. **Юрка Хмялеўскі** — член — V курс Беластоцкай палітэхнікі.
8. **Веслаў Харужы** — член — V курс гістарычнага факультэта філіяла Варшаўскага універсітэта.
9. **Аляксандр Карпюк** — член — IV курс гістарычнага факультэта філіяла Варшаўскага універсітэта.
10. **Уладзімір Пац** — член — III курс Сельскагаспадарчай акадэміі ў Ольштыне.
11. **Мар'ян Семаковіч** — член — II курс Варшаўскага універсітэта.

РЭВІЗІЙНАЯ КАМІСІЯ

1. **Лена Глагоўская** — старшыня — навуковы супрацоўнік у Гданьску.
2. **Алег Латышонак** — навуковы супрацоўнік у Кракаве.
3. **Славамір Іванюк** — навуковы супрацоўнік у Беластоку.
4. **Марэк Аўгустынчык** — III курс юрыдычнага факультэта філіяла Варшаўскага універсітэта.
5. **Юрка Сульжык** — I курс гістарычнага факультэта Варшаўскага універсітэта.

ПЕРАСТАЦЬ КРЫЧАЦЬ, А ПАЧАЦЬ ПРАЦУ

Інтэрв'ю са старшынёй БАСа Яўгенам Вапам.

— Віншую з паўторным выбарам на старшыню БАСа. Выбар быў амаль аднагалосны. Ці цэніш цябе давер з боку БАСаўцаў? І наогул, ці цяжка быць старшынёй такой арганізацыі?

— Я таксама віншую з цябе з выбарам на сакратара Галоўнай рады БАСа і, думаю, ты сама ведаеш, ці цяжка спаўняць даручаныя абавязкі. Зразумела, давер цешыць, але адначасова ўзрастае адказнасць за ўсё, што робіць наша арганізацыя. Абавязкаў усё больш, а часу не хапае.

— Разумею, што старшынёй быць зусім нялёгка. Аднак вынікі выбараў пацвярджаюць, што ў мінулым годзе ты добра справіўся са сваімі абавязкамі. Як можаш ацаніць дзейнасць БАСа і адначасова сваю праз год ад рэгістрацыі?

— Найважнейшым лічу заіснаванне нас як арганізацыі ў беларускім грамадстве Беласточчыны. Здаецца, што назва БАС і яго дзеянні былі відавочнымі ў нашым асяродзі. З перспектывы гэтага года відаць таксама наша недасспеласць да некаторых спраў, асабліва палітычнага значэння. Аднак існаванне нашай арганізацыі патрэбнае, хаця чуваць галасы, каб мы лепей развязаліся і, як раней, „нарабілі шуму". Гэтага хапала, калі не хацелі нас зарэгістраваць. Сёння такія выказванні проста смешныя. Заўсёды лягчэй руйнаваць, чымсьці будаваць. Калі мы атрымалі магчымасць дзейнічаць, дык трэба перастаць крычаць, а пачынаць нармальную, цяжкую, штодзённую працу. Аб чым шмат людзей забывае.

— Ты гаварыў пра нашу палітычную няспеласць. Ці БАС як студэнцкая арганізацыя павінна займацца палітыкай?

— Мы ў Польшчы з'яўляемся меншасцю. І калі ў статуце БАСа маем запіс, што мэтай нашай дзейнасці з'яўляецца пашырэнне грамадскай актыўнасці сярод беларускіх студэнтаў, гэта ўжо ёсць палітыка. З другога боку, калі мы бачым, што аб нашым лёсе вырашалі і далей хочуць вырашаць іншыя, наш абавязак — абараняцца. І тут вернемся да папярэдніх выказванняў, калі я гаварыў аб нашай нацыянальнай няспеласці. Прыкладам хай будзе вельмі слабая падтрымка з боку студэнтаў у час выбарчай кампаніі ў Сейм і Сенат у чэрвені 1989 года, а таксама раней — святкаванне ў Беластоку 71-ай гадавіны БНР. Пабачылася тады, што існуе абыякавы падыход да такіх важных падзеяў. Другая справа — гэта прычыны, якія цэлымі дзесяцігоддзямі складаліся і складаюцца на такую сітуацыю. І таму БАС павінен заняцца нацыянальнымі і палітычнымі справамі. Перш за ўсё, дзеля паяўлення сярод нас саміх людзей, якія не будуць адчуваць сябе прыніжанымі перад іншымі нацыямі, а таксама зразумеюць патрэбу хаця малой ахвярнасці ад сябе самога для нацыянальнай справы. Бо, пакуль што, большасць мерапрыемстваў, больш ці менш сур'ёзных, адбываецца толькі дзеля кансумпцыі прысутных, а без ніякай, хаця найменшай іхняй рэфлексіі (напр., атрасіны, аб чым дарэчы пісалася ў папярэдняй „Прысутнасці").

— Так, гэта, здаецца, найбольш балючая праблема — не-

(Працяг на стар. 4)

ПРАПАНОВЫ

(Працяг са стар. 2)

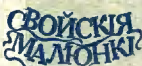
культурнага, не заспакойваюць патрэб нацыянальных меншасцяў. У зменених умовах левая партыя не можа не заўважаць гэтай нявырашанай праблемы. На пытанні нацыянальных меншасцяў трэба глянуць не толькі ў культурна-асветным, але і ў палітычным і эканамічным аспектах.

Ужо сёння можна сказаць, што ў Польшчы ўзнік беларускі палітычны рух. Паявіліся розныя прапановы. Адна з іх — стварэнне ў рамках шырокага левага руху беларускай аўтаномнай секцыі, якая б дзейнічала, галоўным чынам, як праграмная плынь або фракцыя. Дзейнічаючы ў аднароднай левай партыі, секцыя магла б забяспечыць сабе падтрымку ўсяго руху для рэалізацыі сваёй праграмы, садзейнічаць інтэграцыі асяроддзя і фармавання добрых міжнацыянальных адносін.

Сур'ёзны ўплыў на дасягненне гэтай мэты мела б прарванне маўчання аб нацыянальных меншасцях у сродках масавай інфармацыі ў Польшчы, таксама і ў сродках, якія знаходзяцца ў распараджэнні левага руху.

У праграме новай левай партыі і яе статуце павінен быць запіс, які дапускаў бы магчымасць дзеяння аўтаномных секцый нацыянальных меншасцяў, у тым ліку і беларускай. Дазволіла б гэта, без патрэбы стварэння новай беларускай левай партыі, шырока прадстаўляць і ўлічваць інтарэсы беларускай нацыянальнай меншасці ў рамках суцэльнага левага руху.

Янка Зенюк

Царква ў Беластоку на Выгодзе.
Мал. У. Петрука.

маей званіцы

ЗВАНЮ

Вёска становіцца мястэчкам. Святло даўно гарыць, вада ў трубках бяжыць — усё лепш жывецца. Аб лепшым жыцці на вёсцы яшчэ нямала „вады“ на розных пасяджэннях праліецца. А ты сам знай адно, толькі мары ажыццяўляй.

Вось так я марыў сам: тэлефон дай завяду. Гэта ўжо для вёскі не навіна!

Падумаў я і падаўся ў горад. Да Гміннай рады заглянуў, заяву напісаў. Паглядзелі і падпісалі. „Каму, як каму, але табе — прызнаюць, — так пацяшалі мяне. — Ты ж цягнеш шмат грамадскіх функцый“. Аб усім гэтым на маёй заяве напісалі, сам ледзь паверыў, не хвалюся вам. Амаль важнай персонай стаў!

Занёс я паперы і чакаю. А думку меў адну: напэўна, прызнаюць!

Іншым прызналі, а мне не. Каму там у паштовай установе галава баліць, што тэлефон патрэбны мне? Не ўмееш „залатвіць“, дык і не бярыся! Цяпер, браткі, ужо ведаю, у чым справа. Кепскаю дарогаю я пайшоў. Праз „Певекс“ трэба было. Долары тады былі недарагія... Бачыце, век вучыся, а ў дурнях застанешся. І як званіць?

Г. Мароз

ПЕРАСТАЦЬ КРЫЧАЦЬ, А ПАЧАЦЬ ПРАЦУ

(Працяг са стар. 3)

дахоп людзей, іх абыякавы, а часам нават непрыхільны падыход да нацыянальнай справы. Выгадней быць палякам, хаця „другой катэгорыі“, тады, прынамсі, не трэба адказваць на нявыгадныя пытанні. Многія нам закідаюць, што не ўмеем прыцягнуць людзей, перш за ўсё ў Беластоку, дзе ёсць столькі нашых.

— Як думаеш, адкуль гэта бярэцца і ці сапраўды толькі мы тут вінаваты?

— Фармаванне свядомасці — гэта вельмі доўгі працэс, які цягнецца стагоддзямі. І вынікі сваёй штодзённай працы ў гэтым напрамку цяжка ўбачыць. А вінаватых пачынаюць шукаць заўсёды, калі ў грамадстве дзеецца дрэнна. Прычыны такога нацыянальнага становішча трэба шукаць у мінулым і ў складанасці геапалітычнай сітуацыі. Большасць з нас не атрымала нацыянальнай адукацыі, ані ў хаце, ані ў школе. За гэтым стала свядомая палітыка дзяржаўных улад, і не толькі камуністычных, але і тых з міжваеннага перыяду. Палітыка дэнацыяналізацыі дзейнічала на склад думкі нашых прадзедаў, дзядоў і бацькоў на Беласточчыне і не толькі. Калі ўсе зразумеюць абставіны мінуўшчыны і сённяшнай сітуацыі, то можа перастануць шукаць вінаватых сярод людзей, якія хочуць нешта рабіць, а самі дадуць штосьці з сябе. За год, які мінуў ад узнікнення БАСа, сапраўды вельмі цяжка зінтэграваць і абудзіць нашае атамізаванае грамадства. З гэтым разбіццём вяжацца і поўная абыякавасць, і неахвота людзей да нейкай арганізацыйнай прыналежнасці, а тым больш — да працы. Але на такой сітуацыі камусьці вельмі залежала.

— Думаю ўсё ж такі, што тыя некалькі дзесяткаў людзей, якія з'явіліся на з'ездзе, хочуць нешта рабіць. Як ты, наш завадатар, бачыш найбліжэйшы год дзейнасці БАСа? Што ты лічыш цяпер для нас найважнейшым?

— Цяжка на сённяшні дзень штосьці прарочыць. Невядома, як будзе выглядаць палітычная і эканамічная сітуацыя ў Польшчы ў гэтым годзе. Вядома, што будзе цяжка. А гэта адаб'ецца і на нашай арганізацыі. Цешуся, што ўдзельнікі II З'езда гаварылі вельмі рэальна і цвяроза, а пастановы замераны не на неба, а на зямлю. І думаю, што, нягледзячы на ўсе абставіны, удасца нам зрэалізаваць іх. І калі тыя некалькі дзесяткаў удзельнікаў з'езда сапраўды зразумеюць і пачнуць сваю адказнасць за пастановы, то гэта найлепшы капітал на будучыню. Цяперашнія студэнты, а будучыя настаўнікі, інжынеры, навукоўцы, лекары ўсе нашыя нацыянальныя ідэі павінны перадаць асяроддзю, у якое трапяць. І для гэтага патрэбны БАС.

— А ці БАС таксама памагае ў выездах за граніцу? Нярэдка чуваць сцвярджэнні, што БАС узнік толькі дзеля таго, каб пад „шапкай“ беларуса, а пры дапамозе нашых суродзічаў на Захадзе, выехаць у ЗША ці Нямеччыну. Ці сапраўды БАС — гэта такое акно на свет? А калі так, то павінны мы мець на многа больш членаў?

— Доказам на тое, што БАС — гэта не „шапка“ для выезду на Захад, з'яўляецца тое, што ў нас членаў не так многа. Не маем ніякіх магчымасцяў, каб памагчы людзям, якія хочуць выехаць. Можа ў будучыні, дзякуючы падпісанаму дагавору паміж БАСам і Арганізацыяй беларуска-амерыканскай моладзі, удасца наладзіць нейкі турыстычны абмен. Члены БАСа, якія выязджаюць на Захад, робяць гэта дзякуючы ўласнай ініцыятыве, без ніякіх паручэнняў з боку БАСа. Кожны мае права сам рашаць аб сваім лёсе. Існуе і другі аспект справы. Так, як і ў польскім грамадстве, выязджаюць людзі найбольш актыўныя. Зразумела, што ў нашай сітуацыі вельмі цяжка адчуваецца недахоп гэтых людзей. Асабіста я не выступаю супраць выездаў за мяжу, асабліва, калі гэтыя людзі вяртаюцца са свежымі поглядамі і ўносяць новыя думкі ў нашае жыццё. Не можна нам замыкацца на свет.

— Які ўплыў на тваё, як члена БАСа, думкі і паводзіны мае факт, што цяпер ты з'яўляешся не толькі старшынёй БАСа, але яшчэ мужам і галавой новай сям'і?

— Каб даць поўны адказ, варта было б запытацца таксама ў жонкі. Асабіста магу сказаць, што наша сям'я (ну, зразумела, апрача штодзённых клопатаў, як пражыць) не змяніла многа ў жыцці, такім, як дагэтуль. Думаю, што разумеем нашы сямейныя і нацыянальныя справы. Найважнейшае — дагаварыцца.

— Гэта значыць, што ты шчаслівы. Тады вельмі добра, што шчаслівы чалавек з'яўляецца нашым старшынёй. Усяго добрага табе, жонцы і нашаму БАСу.

Гутарыла Барбара Кучынская

ЧАЛАВЕК ЖЫВЫ, ТО І ДУМАЕ

— Ці я чаго баюся? А пэўна, што нэндзы баюся. Дагэтуль не было раскошна і „панскіх“ абедаў не еў, толькі што ў нядзельку лепш перакусіў. А цяпер што будзе? Я больш баюся таго, што дарэшты не ўшануюць мужыка. Хто паспеў адбіцца, той можа якся выкараскаецца, перабядуе і неяк стане на ногі. А малады, малазямельны — ён ніколі не купіць нават гайкі, а калі цэны так растуць...

—Ну, растуць, растуць і перастануць. Будзе раўнавага, рынак.

— А ты з чым на гэты рынак пойдзеш? Во, падаражэла свініна, быдла. Але страх здаваць. Такую жывёлу два гады гадуеш — не аддасі ж шкілет — не лічышся са сваёй працай. Хочаш прадаць — то яшчэ ласку робяць, што ад цябе возьмуць. Чуў, наракаюць ужо, што ў студзені мала мяса гаспадары здаюць? А хто яго ведае; можа, з голаду прыйдзецца ўсю сваю гаспадарку пераесці? Можа, будзе такая бяда, што той, хто трымае ў хляве якоесь свінчо — заколе — то якся перапрывае...

— Ну, што ты! Войны перажылі і іншыя заразы, пераўжывем і гэта, і пакінем нешта на расплод!

— Але. Але якасьці трэба разлічыцца з дзяржавай. З чаго заплаціш падаткі? Здаў карову, жыта і заплаціў. А калі яшчэ, калі яно вырасце, хто будзе чакаць, калі ты ўсё збярэш? Трэба грошы даць бюджэту — ніхто не будзе чакаць; глядзі, колькі ратоў чакае, каб іх накарміць. А каб сваю „ініцыятыву“ залажыць? Каб гэта зрабіць, трэба мець мільёны. А хто іх набярэ! Мы пачыналі і не мелі іх, і не назбіралі, не нажылі. Каб дзеці ўжо працавалі, то якасьці грошай назбіралі б да горбы.

— Трыбанька, каб толькі падатак! А то і апрануцца трэба, і так што купіць. Чалавек жывы, то і думае. Жывым у зямлю не палезеш.

— На днях скажуць, колькі трэба падатку плаціць. Гавораць, што 70 тысяч за гектар зямлі, а пенсіянерская складчына — аж 200 тысяч. Метр солі — 30 тысяч, хто гэта бачыў! Калісьці куплялі тону-дзве, а што паможа паўтоны? У гэтым годзе яшчэ вырасце, а што пасля?

— Добра было б, каб нехта ў сям'і працаваў на прадпрыемстве. Быў бы жывы грош пад рукой. Прыслалі плаціць — узяў заплаціў. А то ж грошы на дзераве не растуць! Зойдзеш у краму — хаваеш рукі, бо брыдкія і чорныя, і ўстыдна табе, і купляеш, што таннейшае.

— Але, на прадпрыемстве. Наш хлопец, во, выходзіць на днях з арміі, а хто яго прыме да работы, калі тысячамі звальняюць? А меншы школу канчае, прафесіянальную, і што, у хаце будзе сядзець?

— Ён жа механік, будзе працаваць у бацькі.

— А што, будзе калёсы ў возе-балёне ладаваць цэлымі днямі? А каб працу ў „кулку“ дастаць — там хапае работнікаў. Зрэшты, яны таксама хочуць зарабіць, на што ім лішнія ў брыгадах.

— Або і цяпер ёсць безработніца: трох робіць тое, што даў бы рады і адзін. Не гавару ўжо пра „мёртвыя душы“ ва ўстановах. Даволі дармаедаў!

— Усё толькі глядзяць, каб прыбытак быў. Але ж страўнік не найважнейшы.

— Ты пра культуру? Хай яго, клубы ліквідаваць будуць — зыску не даюць. А ў тэлевізар

Цяжка, бо цяжка. Нашы людзі не прападуць. Можа і таму мы так зямлі трымаемся. *Фота М. Гайдука*

ужо глядзець не хочацца, усе святыя парабіліся, прапаведзі гавораць...

— Міністр Курань гаварыў, што з голаду не памрэм, а за паўгода ўсё будзе, як у дзыгарку.

— Ля, у дзыгарку! Забачыш ты, мы тут на вёсцы „бяда-зупак“ не просім — тут трэску ўкінеш у кіпяцень і з'ясі, а не пойдзеш прасіць. Але што будзе з тымі пенсіянерамі ў горадзе?

— Ці толькі з імі! Мой бачыў у Варшаве, як даволі маладая баба выядала са сметніка смецце, вылізвала банькі ад кансерваў. Дзеці млеюць ад голаду — бацькі не маюць, што ім даць есці. Ты, Мірка, гэтага не пішы, бо што падумаюць нашыя суродзічы?

— Што не пішы! цяжка, бо цяжка. Нашы людзі не прападуць. Каб я пабачыў тую жанчыну, то сам падыйшоў бы да яе і аддаў бы палавіну сваёй скарынкі хлеба. Такі наш чалавек: не толькі паспачувае, але і дапаможа. Можа і таму тут мы так зямлі трымаемся — упрчапеpыліся і не даемся.

— Дасіся, дасіся, калі пазурэ аслабеюць.

— Абы з голаду не паўміралі. Якасьці малачком пераўжывем. І нап'емся, і прадамо...

— Калі яго будуць прымаць! Глядзі, уся Польшча заваленая маслам і сырам, але пакуль хто яго купіць, то добра падумае. А хто табе цэны апусціць?

— А ты цану апусціш?

— А хто мяне пытае, за колькі мне аплачваецца прадаць? Тыя, хто паз'язджаюцца там, яны вучоны, а мы то што? Што мы выдумаем самі? Мы нічога не выдумаем. Такіх, як з нашых вёсак, не клічуць. Такога беднага рольніка не хочуць і паказваць. „Салідарнасць вясковая“ пратэставала: цэны на прамысловыя тавары даражэюць, спецыяльна перетрымоўваюцца на базах машыны, каб дастаць за іх большыя грошы, кожны завод устанаўляе цэны, якія захоча, а селянін што? Грошы за тавар, які ў яго купілі, могуць даць яму нават праз паўгода, і што, ён падскочыць? Ты раскажы, як трактар купляла.

— Паехала я 21 лістапада свой трактар забіраць. Еду, задаволеная, — заплаціла ўсе грошы. Трактары чакаюць, новыя, гожанькія. Гавораць там мне: сёння вам іх не выдамо — тэхнік мусіць іх праверыць. Прыязджаю за два дні, і што? Падаражэлі на 2 мільёны! А калі? 21 лістапада!!!

— І цешся, што тады купіла. Цяпер твой трактар каштуе не 7, а 20 мільёнаў. У Астралэнцы так з капачкамі было. Прыехалі людзі за машынамі. Даплаціць трэба было пару тысяч, а тут у пятніцу на касе картачка: „Вярнуся да трэцяй“. Чакалі чатыры гадзіны. Да трэцяй нікога не было. Давялося прыехаць у панядзелак. Цана — на 5 мільёнаў больш.

— І што, напэўна, заплацілі?

— О не, там людзі непакорныя, тым больш, можа, што сярод іх быў і начальнік гміны. Раскрычаліся, і адразу напісалі позву ў суд. Пайшлі з выклікам да прэзаса, не глядзелі на спалоханую сакратарку. Ну і што? Амаль па руках іх цалавалі: „Трэба было адразу да мяне прыйсці, дагаварыліся б падобраму — нашто адразу ў суд?“

— А, гэта таму, што з начальнікам пайшлі. Хто мяне будзе слухаць!

— А ты зараз буні распускаеш, Зінка. Тут трэба цвёрда!

— Знайшоўся разумны! Цвёрда. А кажуць, што мілае цялятка дзвюх матак ссе.

— Ты лепш скажы, дзе падассаць трохі грошай...

— А я ведаю, як разбагацець...

— Во, малады адазваўся.

— А з турыстаў жыць. У Бандары ўжо прыязджаюць. Каб Лізіна хата стаяла, зрабілі б мы ў ёй адпачынковы цэнтр. Аднавілі б яе, і пусцілі б жыць турыстаў. І карлілі б іх. Не смейся. Грошы праз год, або і хутчэй, вярнуліся б.

— Дзерлі б з іх скуру. Цяпер за яйка чатырыста злотых. Прадай ты іх пару штук...

— Ты што, а што сама буду есці?! Ну? Хіба я буду куры па плечах біць, каб нясліся лепш!

— На дзень дзесяць яек прадасі — і ўжо пяць тысяч, а колькі ў месяц, у год!

— Я сёння прынесла два яйкі. Зімой не нясуцца.

— Не адно яйцыма трэба ж карміць людзей. Буракамі будзем. Фірменная страва — галушкі з таўканіцы!

— Ужо ж яны тут наз'язджаюць!

— А што? Тут кепска? Рэчка, лес — цішыня, спакой.

— Будзе табе тут цішыня і спакой!

— А што, зажанем турыстаў у бярэзіну і няхай кормяць тых рудых камароў.

— Ой, рудыя ж кусаюцца вельмі, тыя з доўгімі насамі. Яны толькі наноў кусаюцца! Нас кусаюць камарыкі чорныя, маленькія, тупаносыя. Мы да іх прывыклі.

Размову слухала Міра Лукша

АДГАЛОСКІ

ДЗВЕ ЗАЎВАГІ

Дзве невялікія заўвагі хачу накіраваць да публікацый у „Ніве" ад 17 снежня 1989 г.

Першая — трэба было б больш доказна выявіць Яўгену Чыквіну, што на ўсходняй Беласточчыне кампактна пражываючых украінцаў няма. Гэта праўда, што вялікія абшары Украіны засялялі жыхары Падляшша, але, на Бога, не наадварот! У якой гісторыі напісана, або інакш, якія факты паказваюць аб насяленні зямель усходняй Беласточчыны ўкраінцамі?

Усё іншае, аб чым гаварыў Яўген Чыквін у Сейме 16 лістапада 1989 года, гэта праўда, але чаму ўпарта два разы паўтарэў, што на ўсходняй Беласточчыне пражываюць беларусы і ўкраінцы каля так званых „тутэйшых"?

Другая публікацыя — „Беларуская партыя" Алеся Барскага, і то ўжо ў сёмай частцы, якія то будуць мець беларусы карысці, калі згуртуюцца ў розныя партыі. Яго разважанням няма чаго здзіўляцца, як разважанням вучонага. Проста кажучы, вядзе такія сабе навуковыя вывады аб карысці разнастайнасці над аднароднасцю палітычнага руху. Але здзіўляе адарванасць яго вывадаў ад жыцця, калі паглядзець на А. Барскага як на вопытнага дзеяча БГКТ. Яго погляды на арганізацыю беларускай партыі мала таго, што адарваныя ад жыцця, то яшчэ вельмі шкодныя. Тэорыя тэорыяй, а практыка паказвае, што сабраць нават адно пленум БГКТ у год цяжка. А што сказаць на тое, каб сабраць некалькі партый і дагаварыцца ў найменшай нават справе?

А так, наогул, то, хіба, фактычна „Ніва" не мае іншых матэрыялаў, каб гаварыць аб чымсьці больш сэнсоўным, чым разважаць праз сем нумараў пра невядома што?

Міхась Куптэль

ДА ГРОША

Прачытаўшы артыкул Гроша ў „Ніве" ад 17 снежня, № 51, я не ведала, што рабіць: плакаць ці смяяцца?

Зразумець не магу, што здарылася з нашымі карэспандэнтамі?

Грош думае, што мае артыкулы друкуюцца, бо „рука руку мые", значыць, Міра Лукша мяне падтрымоўвае, і толькі таму мае артыкулы друкуюцца! Не ўсе артыкулы і мае друкуюцца. Шмат друкуецца, але і шмат не ідзе. Я гэта ведаю.

Паважаны Грош, мне таксама наша апякунка Міра Лукша дае розныя заўвагі. Заўсёды паўтарае, каб пісаць карацей. Я стараюся, але не заўсёды мне гэта ўдаецца. Скажу адно, паважаны Грош, пішыце часцей у „Ніву", не шкадуйце часу, паперы і атраманту, то і вашы артыкулы будуць часцей паяўляцца ў газеце.

Вельмі шкада, што многім карэспандэнтам перавярнулася ў галаве і адыйшлі ад „Нівы". Іх не вернем. Хаця яны самі павінны перадумаць усё і вярнуцца да роднай газеты.

Пакуль што, трэба цешыцца, што „Ніва" яшчэ існуе і можам пісаць свае артыкулы, можам, будучы ў Беластоку, зайсці ў рэдакцыю і нагутарыць з працаўнікамі. Сто разоў горш будзе, калі па эканамічных прычынах „Ніва" будзе ліквідавана. Будзе шкада, калі загіне наша роднае, беларускае друкаванае слова.

Аўрора

КАРОТКІ АБРЫС БЕЛАРУСКАГА ПЫТАННЯ

ПАДРЫХТАВАЎ АЛЯКСАНДР БАРШЧЭЎСКІ

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛА), ВАРШАВА, 1928.

— 9 —

Да Грамады прыступілі і прымалі актыўны ўдзел у яе дзейнасці студэнты: Фелікс Стацкевіч (Аганёк), Матушэвіч і А. Уласаў.

У 1903 годзе ўзнік орган Беларускай рэвалюцыйнай грамады беларускі часопіс „Свабода". У гэтым жа годзе быў праведзены агульны з'езд партыі, на якім была прынята палітычная праграма Польскай сацыялістычнай партыі. Акцэнтуючы свае сувязі з сацыялістамі, партыя змяніла назву на Беларускую сацыялістычную грамаду. Паводле праграмных крыніц, найважнейшымі пастулатамі партыі было патрабаванне аўтаноміі для Беларусі з Сеймам у Вільні, патрабаванне гаспадарчай рэформы на аснове канфіскацыі ўсіх зямельных і беззямельных сялян.

У хуткім часе надыйшлі 1904-1905 гады, руска-японская вайна і вызваленчы рух сярод народаў, якія знаходзіліся ў рускай няволі. У 1904 годзе былі праведзены з'езды краёвай інтэлігенцыі з удзелам беларусаў.

Увесь беларускі рух пачынае ажыўляцца і пераўвасабляцца ў сур'ёзную з'яву, прыцягваючы да сябе беларускую інтэлігенцыю і паўінтэлігенцыю. У 1904 годзе ўзнікаюць створаныя Беларускай сацыялістычнай грамадой „Першы краёвы камітэт" у Мінску і „Другі краёвы камітэт" у Вільні.

Паражэнні Расіі на тэрыторыі Маньчжурыі ажывілі надзеі на ліквідацыю зненавіджанага царскага ўрада і здынамізавалі рэвалюцыйныя акцыі. У 1905 годзе ў віленскай друкарні Польскай сацыялістычнай партыі паяўляюцца ўжо раней друкаваныя пракламацыі. У канцы 1905 года партыя стварае ўласную друкарню ў Мінску. Друкарняй кіруе Ф. Стацкевіч (Аганёк), які раней быў пасланы ў Галіцыю на друкарскую навуку.

Аб супольнасці паміж Беларускай сацыялістычнай грамадой і Польскай сацыялістычнай партыяй сведчаць не толькі друкаваныя палякамі беларускія пракламацыі, але таксама факт распаўсюджвання Грамадой пэпээсаўскіх брашур, друкаваных у Лондане п.з. „Kto jest prawdziwym przyjacielem biednego ludu", „Jak zrobić, żeby ludziom było dobrze żyć na świecie", „Na co idą chłopskie pieniądze" і іншыя.

Вышэй ужо было зазначана, што 90 прац. беларускага насельніцтва ўтрымоўвалася з зямлі. Гарадскога пралетарыяту амаль не было з тае прычыны, што прамысловасць была слаба развітая. Імкнучыся да пашырэння ўплываў, дзеячы Беларускай сацыялістычнай грамады вымушаны былі абаперціся на нейкую грамадскую праслойку. Абапіраліся на найбольш шырокую — на вёску. Свае ўплывы стараліся ўгрунтаваць сярод вясковага люду, высоўваючы заклік, які павінен быў дзейнічаць з увагі на ўспомнены ўжо голад зямлі. Заклік гэты, кінуты на першым з'ездзе ў 1903 годзе, які абяцаў канфіскацыю зямельных маёнткаў без выкупу, трапіў на спрыяльны грунт і пачаў на ім прарастаць. Беларуская сацыялістычная грамада, імкнучыся да папулярызацыі сваёй праграмы і прыцягнення да палітычнай дзейнасці беларускіх сялянскіх мас, правяла свой вясковы з'езд. На з'ездзе гэтым дзеячы Беларускай сацыялістычнай грамады пазнаёмілі сялян з сваімі мэтамі і з прынятым у 1903 годзе праектам зямельнай рэформы. На гэтым з'ездзе ўзнік Беларускі сялянскі саюз, які меў дамагацца аграрнай рэформы згодна з пастановай і пастулатамі партыі. Дзякуючы поступу рэвалюцыі і лібералізацыі ўрадавага рэжыму, у 1905 годзе быў праведзены ў Фінляндыі з'езд рэвалюцыйных партый, якія дзейнічалі сярод паасобных народаў, уваходзячых у склад рускай дзяржавы. Беларускую сацыялістычную грамаду на гэтым з'ездзе прадстаўляў Іван Луцкевіч.

У студзені 1906 года быў праведзены ў Мінску другі з'езд Беларускай сацыялістычнай грамады. З'езд пастанавіў:

1. Стварыць краёвы фонд зямлі; адабранай ад паноў і ўрада.

2. Адабраную зямлю перадаць у вечнае ўладанне беззямельных і малазямельных сялян.

3. Краёвы фонд зямлі трактаваць як уласнасць краю.

4. Зямлю забіраць панам без выкупу згодна з прынцыпамі. акрэсленымі мясцовым пярвічным гуртком краёвага фонду зямлі.

Як відаць, з'езд стараўся сканкрэтызаваць пастулаты ў сельскагаспадарчай галіне.

Апрача гэтага, з'езд, падобна, выказаўся за аўтаномію Беларусі з Сеймам у Вільні. На з'ездзе былі праведзены выбары Цэнтральнага камітэта партыі. Увайшлі ў яго Антон Луцкевіч, Іван Луцкевіч, Вацлаў Іваноўскі і Аляксандр Бурбіс.

(Працяг будзе)

ФРАНЦІШАК АЛЯХНОВІЧ

(Працяг са стар. 1)

грамадска-эканамічнае і культурна-асветнае жыццё, робячы ўсе беларускія пачынанні нясталымі і залежнымі ад зменлівых вайскова-палітычных абставін. Але Аляхновіч, з надзвычайнай упартасцю, задзіўляючай працаздольнасцю і жыццёвай вытрываласцю, ні на часіну не пакідае сваёй літаратурнай працы. Нават у час сваіх вандровак з Вільні ў Мінск і з Мінска ў Вільню піша новыя драматычныя творы.

Увосені 1919 года, пасля захопу Мінска палякамі, Аляхновіч зноў накіроўваецца туды, каб заапекавацца працаю Мінскага беларускага тэатра. Тут у снежні 1919 года заканчвае ён сваю п'есу „Цені", а ў 1920 годзе піша дзве новыя п'есы: трохактавую камедыю з сялянскага жыцця „Птушка шчасця" ды цяжкую п'есу „Няскончаная драма", у аснове якой пакладзены былі ў пэўнай меры ягоныя ўласныя сямейныя перажыванні.

У ліпені 1920 года Аляхновіч зноў вяртаецца ў Вільню і прабуе тут наладзіць Беларускі тэатр. Сям'я яго павялічваецца: замест памершай дачкі (адлюстравана ў п'есе „Няскончаная драма"), ён ужо мае двух сыноў. Канец 1920 года і ўвесь 1921 год ён шмат працуе ў прэсе, у тэатры і ў грамадскім жыцці. У лютым 1921 года з'яўляецца з-пад яго пяра новая вясёлая чатырохактавая камедыя „Шчаслівы муж". Гэта была ўжо 15-ая п'еса Францішка Аляхновіча за першыя 7 гадоў яго драматургічнае працы. Напісана яна была дужа ўдала: з вялікім веданнем сцэны і псіхікі і вельмі спадабалася публіцы.

Выдавецкія магчымасці ў Вільні ніколі не былі добрымі. Аўтарскія ганарары заўсёды былі мізэрныя, дык не дзіва, што Аляхновіч дужа ўцешыўся, калі да яго дайшла вестка аб тым, што ў Берлін прыехаў беларускі пісьменнік Цішка Гартны і арганізаваў там выдаванне беларускіх падручнікаў, нот, апавяданняў і п'ес, за якія плоцяць добрыя ганарары. Аляхновіч сабраў рукапісы яшчэ не надрукаваных сваіх п'ес, перагледзеў ужо надрукаваныя творы і надумаўся ехаць у Берлін, каб персанальна дамовіцца з Цішкам Гартным аб выданні ўсіх сваіх п'ес і аб ганарары за іх.

Як і заўсёды, пры ўсіх замежных падарожжах Аляхновіч не меў дзвюх галоўных рэчаў: замежнага пашпарту і грошай. Аднак гэта не было для яго перашкодай. Толькі што скончыўшы новую п'есу, у лютым 1922 года выправіўся ён старым выпрабаваным спосабам — пехатой і без візы — з Вільні ў Коўна, дзе быў тады эміграцыйны беларускі ўрад БНР, ад якога ён спадзяваўся атрымаць і замежны пашпарт і грашовую падтрымку на далейшае падарожжа ў Берлін. Але літоўская палітычная паліцыя арыштавала падарожніка, патрымала яго два тыдні ў канцлагеры і, нягледзячы на захады беларускага прадстаўніцтва і нават літоўскіх установаў, выслала яго назад у Вільню. У тым жа 1922 годзе напісаў Аляхновіч сваю 16-ую

МУЗЕЙ У ЛЯЙМЭНЕ

Пару гадоў назад стараннямі Юркі Попкі ў заходненямецкім горадзе Ляймэне быў створаны невялікі беларускі музей. Заснавальнік музея — гэта жывая карта беларускага народа. Паходзіць ён з Пружаншчыны. Перажыў Юрка Попка першую і другую сусветныя войны, сталінскія і гітлераўскія рэпрэсіі. З нямецкага лагера ён трапіў у французскі, а потым — у амерыканскі шпіталь. Пасля доўгай хваробы пачаў працаваць у горадзе Гайдэльбергу і Ляймэне. У Нямеччыне супрацоўнічаў з прэзідэнтам беларускай цэнтральнай рады Радаславам Астроўскім. Гэты перыяд жыцця асабліва зазначыўся ў яго памяці. Р. Астроўскаму прысвяціў Ю. Попка сваю кніжку, якая была выдадзена Музеем у 1984 годзе. Гэта кніжка паказвае, як заснавальнік музея, нягледзячы на неспрыяльныя ўмовы да творчай працы, стаў гісторыкам свайго народа. Ягоныя працы, прысвечаныя этнаграфіі і культуры Беларусі, вельмі каштоўныя і адыгралі важную ролю ў развіцці нацыянальнай свядомасці беларусаў на чужыне.

Адыйшоўшы на пенсію, Юрка Попка не перастаў працаваць для беларускай культуры. Яго музей стаў пасольствам нашай культуры ў Нямеччыне. Музей наведвае шмат турыстаў і школьнікаў. У музеі пастаянна ладзяцца выстаўкі беларускага друку, вырабаў з саломкі, беларускіх пісанак, вышывак. Напрыклад, у сакавіку 1987 года экспанаваліся беларускія пісанкі, ручнікі і паясы.

Юрка Попка і Уладзіслаў Петрук ля помніка беларусам загінуўшым у 1939-1945 гады.

Пры музеі з ініцыятывы Юркі Попкі і д-ра Барыса Кіта створаны таксама Інстытут Беларусаведы, які выдае свой журнал „Весткі" ды перавыдаў некалькі кніжак з гісторыі Беларусі, напр., кніжку У. Ігнатоўскага „Гісторыя Беларусі ў XIX і ў пачатку XX сталецця", Менск 1926". Толькі ў мінулым годзе Інстытут Беларусаведы выдаў тры працы Віктара Ярмалковіча: „З падвіленскіх палёў", „Права і дзяржава", „Крывы горад — Вільня".

З ініцыятывы Інстытута Беларусаведы і з удзелам гарадскіх установ адбылася ў верасні 1989 года выстаўка прац беларускага мастака, супрацоўніка „Нівы" Уладзіслава Петрука. На афішах з гэтай нагоды было напісана: „Перлы нямецка-беларускі мост на культурным узроўні".

На могілках у Сант-Ільгене, на цэнтральнай плошчы стаіць помнік, прысвечаны памяці беларусаў, якія загінулі ў 1939-1945 гады. Побач рэзервавана месца вечнага спачынку заснавальніку Беларускага музея і фундатару беларускага помніка. Улады горада забавязаліся даглядаць музей, помнік і магілу закладальніка музея пасля яго смерці. Дзякуючы Ю. Попку, музей стаў паважнай установай, якая годна рэпрэзентуе беларускую культуру на чужыне. Юрка Попка ўсё жыццё памятае аб сваім народзе. Яму ён пакіне музей і інстытут. Ці мы будзем аб ім памятаць?

Антось Мірановіч

п'есу — трохактавую камедыю „Пан Міністр".

Ад 1922 года па 1925 год Францішак Аляхновіч не напісаў аніводнае новае п'есы, але затое ў сярэдзіне 1924 года падараваў ён нашаму грамадству дужа каштоўную сваю кнігу — „Беларускі тэатр". Кніга была надрукавана ў Вільні і з'яўляецца гістарычным нарысам развіцця беларускага тэатра ад старадаўніх часоў да 1924 года. У 1925 годзе, у 10-ую гадавіну напісання сваёй першай п'есы „На Антокалі", Аляхновіч перагледзеў і перапрацаваў сваю старую чатырохактавую п'есу „Манька", у якой у вобразе Манькі вывеў у свой час сваю першую жонку Стэфанію. Напісаўшы да „Манькі" яшчэ два новыя акты, ён даў п'есе новую назву — „Дрыгва", пад якой яна з'явілася ў тым жа 1925 годзе ў друку ў Вільні.

На гэтай 17-ай п'есе драматургічная праца Аляхновіча перарвалася аж на цэлых 17 гадоў. Вінаватае ў гэтым савецкае ГПУ, якое, скарыстаўшы прыезд пісьменніка на Акадэмічную канферэнцыю ў Мінску ў 1926 годзе, затрымала яго там, а затым у наступным, 1927 годзе арыштавала яго і цэлых 7 гадоў пратрымала ў Салавецкім канцэнтрацыйным лагеры. Пасля выхаду з лагера і вяртання ў Вільню, куды ён трапіў толькі таму, што савецкія ўлады згадзіліся абмяняць яго на арыштаванага палякамі беларускага пасла, аўтара беларускай граматыкі Браніслава Тарашкевіча, Аляхновіч заняўся найперш сваімі ўспамінамі аб жыцці ў лагеры і напісаў вядомую кнігу „У кіпцюрах ГПУ", якая на працягу 1935-1937 гадоў выйшла ў Еўропе і Амерыцы на сямі розных мовах.

Поспех кнігі даў матэрыяльную базу існаванню Аляхновіча і дапамог яму перажыць той маральны ўдар, які ён атрымаў у Вільні, калі, вярнуўшыся з Салавецкай катаргі, знайшоў сваю сям'ю разбуранай і чужой для сябе. Усё ж ён і далей абдумваў тэмы для сваёй далейшай творчасці, але пачалася вайна са сваімі новымі нягодамі.

Усё ж у 1942 годзе ён зноў перагледзеў і надрукаваў сваю першую п'есу „На Антокалі". У 1943 годзе ён напісаў новую шасціактавую і яшчэ з асобным пралогам п'есу „Круці не круці — трэба памярці". Адначасова планаваў кнігу сваіх успамінаў аб беларускай адраджэнскай працы ў Вільні і Мінску, але ўжо не здолеў яе здзейсніць. Працаваў таксама ў газеце „Беларускі голас", якая выдавалася ў Вільні. У гэты апошні перыяд свайго жыцця Францішак Аляхновіч бязвыезна жыў у сваім родным горадзе. У сакавіку 1944 года ён трагічна згінуў ад рукі невядомага тэрарыста ў нявысветленых абставінах.

Пахаваны быў ён у Вільні на евангелічных могілках, што былі непадалёк ад гэтак званай Раманаўскай царквы. На яго хаўтурах было шмат людзей — вучні беларускай гімназіі, прадстаўнікі інтэлігенцыі, усяго беларускага грамадства.

Летась па ініцыятыве Таварыства беларускай культуры ў Літве Ф. Аляхновіч быў перахаваны на могілках Роса, на гэтак званай літаратурнай горцы, непадалёк ад магілы паэта Казіміра Сваяка.

Лявон Крывіцкі

НАША ПОШТА

Дарагая Міра!

Вялікае табе дзякуй за намяць аба мне, грэшніку. Вялікае дзякуй за паштовую картачку. Пэўна, Ленінград прыгожы горад?

Не ў пару ты яе прыслала, ой, не ў пару. Якраз жонка з санаторыя вярнулася. Каб крышку раней, быў бы спакой. А то пачала: „Ад каго ліст?" Ад каго, ад каго! Ад „Нівы". „А што, „Ніва" ўжо ў Ленінград пераехала?" Не „Ніва", толькі яе працаўніца, а наша апякунка. Апякунка карэспандэнтаў, значыць. „Ты, Грыша, не круці. Што, каб да цябе напісаць, то трэба аж за граніцу скакаць? А з Беластока не можна?" Можна, пэўна, што можна. Толькі ў дзяўчыны пэўна тут часу замала. А калі заехала ў Ленінград, мароз прыціснуў, тады мяне ўспомніла. „Хто прыціснуў, хто?!" Пэўна, што не я. Мароз, халадэча. Дзе ёй, даражэнькая, да мяне! Яна дзяўчына маладая, прыгожая...

І так мы шчыра зарагаталі, што кошка з печы ўпала. Жонка мая добрая і разумее ўсё.

Гэта жарты, Міра! Не пісаў. Думаў, што „Ніве" я ўжо непатрэбны. Можа, маіх артыкулаў чытаць не хочуць, як дзеці калісьці ў „Зорцы". Час мяняецца і чытачы чакаюць іншага. Думаю: калі вышлю і не надрукуюць, я ім непатрэбны. Хаця б паведамілі ці падказалі...

Грыша Мароз

Дарагі наш Грыша!

Не абражайцеся на нас, калі пошта ваша даўжэй чакала друку ў шуфлядзе рэдакцыйнага стала. У нас нічога не прападае, тым больш такія жамчужыны гумару і наглядальнасці, як вашыя допісы!

Вельмі цэнім працу нашых карэспандэнтаў, якія ўсюды заглянуць, якіх усюды поўна і якія ўсё бачаць і нічога і ніколі не баяцца.

Прабачце за тое, што давялі каго-небудзь з нашых карэспандэнтаў да крыўдавання. Тэксты штатных журналістаў таксама часам адляжаць сваё ў стале сакратара ці галоўнага рэдактара. Найважнейшае — чытач, і каб газета не „лепленая" абы-як, а робленая з галавой, з планам, тэматычна і разнастайна.

Грыша, хто вам сказаў, што дзеці не хочуць чытаць вас у „Зорцы" або мы ў „Ніве"? Наракаеце, крэкчаце! Нібы старасць вам у вочы хоча заглянуць! Хто бачыў, каб Мароз мог пастарэць? Заўсёды калючы, сам жвавы і іншых даводзіць да таго, каб забегалі!

Міра Лукша

АБ'ЯВЫ

Pośrednictwo matrymonialne mniejszości narodowych 59-400 Jawor, skrytka 20.

р 1338-0

НІНА АМЕЛЬЯНЮК
ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.

6. Назоўнік — працяг.

3. Склон назоўнікаў. Паказвае на сінтаксічную функцыю назоўніка ў сказе. У сучаснай беларускай літаратурнай мове ёсць шэсць склонаў: назоўны — хто? што?, родны — каго? чаго?, давальны — каму? чаму?, вінавальны — каго? што?, творны — кім? чым?, месны — (аб) кім? чым? Функцыю клічнага склону пераняў назоўны склон (**Сынок, ідзі дамоў!**), хаця ў гаворках формы клічнага склону яшчэ шырока выкарыстоўваюцца. У творах мастацкай літаратуры таксама зваротак вельмі часта выражаецца формай клічнага склону: (**А ты як мяркуеш, сынку?** (Колас), **Краю мой родны!** (Багдановіч).

Назоўны склон — прамы, а ўсе апошнія — **ускосныя**. Ускосныя склоны могуць ужывацца з прыназоўнікамі і без, толькі месны заўсёды выступае з прыназоўнікам.

Кожны са склонаў мае сваё значэнне.

Назоўны склон мае значэнне суб'екта дзеяння (**Рабочыя будуюць дом**), а ў пасіўных канструкцыях — аб'екта дзеяння (**Дом будуецца рабочымі**).

Родны склон мае некалькі значэнняў:

— часткі цэлага, т.зв. **родны раздзяляльны** (кілаграм цукру, фунт **солі**),

— азначальнае (Вучні цікавіліся гісторыяй **Беларусі**),

— прасторавае (**Да вёскі** дайшлі мы пяшком),

— часовае (Яны працавалі цяжка **ад раніцы да ночы**),

— прычыны (Раненыя стагналі **ад болю**),

— мэты (Вучыцца трэба **для ведаў, не для ацэнкі**),

— прыналежнасці (На вешалцы вісела паліто **настаўніка**),

— прамога аб'екта, калі дзеянне ахоплівае частку прадмета (Змучаны чалавек папрасіў **вады**), або калі пры дзеяслове выступае адмоўная часціца не (Валя не любіць **малака**).

Давальны склон мае значэнне ўскоснага аб'екта (напісаць **бацьку**, пазваніць **сябру**), а ў безасабовых сказах — уласнага суб'екта (Нават **пешаходу** нельга было выбірацца ў дарогу, — Лынькоў).

Вінавальны склон мае значэнне:

— прамога аб'екта (касіць **траву**, пісаць **апавяданне**, чытаць **кніжку**),

— прасторавае (ісці **ў лес, на луг**),

— часовае (Не хацелася спаць мне **ў тую зорную ноч**),

— мэты (Сяляне паспяшаліся **на сход**).

Творны склон мае многа значэнняў:

— ускоснага аб'екта (араць **плугам**, пісаць **пяром** — **творны інструментальны**),

— прасторавае (ісці **лесам, лугам, полем**),

— часовае (**Ноччу** прачытала Зося ўсю кніжку),

— спосабу дзеяння (спяваць **звонкім голасам**).

Творны склон часта выкарыстоўваецца ў складзе іменнага выказніка — **творны прэдыкатыўны** (Бацька працуе **настаўнікам**).

Месны склон мае значэнне:

— месца дзеяння (працаваць **у полі**, хадзіць **па лузе**),

— часу (спаткацца **а восьмай гадзіне**, пазнаёміцца **ў маладосці**).

— прычыны (Я **думаў**, ты здолееш мне памагчы **ў працы**, якую **па старасці** маёй нельга адкладваць, — Караткевіч),

— стану (стаяць **у захапленні**).

— ускоснага аб'екта (**дагавор аб супрацоўніцтве**).

КУХОННЫЯ ПАРАДЫ

БУЛЬБА, ФАРШЫРАВАНАЯ ГРЫБАМІ

Узяць 1 кг бульбы сярэдняй велічыні, 5 дэкаў сушаных грыбоў, 15 дэкаў цыбулі, 1 малы пучок зялёнай пятрушкі (можа быць марожаная), 2 яйкі, 5 дэкаў алею ці маргарыну, соль, перац, прыправы, паўшклянкі смятаны, 1 лыжку мукі, 1 лыжку цертай булкі, 2-3 дэкі сцертага жоўтага сыру.

Падрыхтаваць фарш. Грыбы спаласнуць, зварыць іх, прапусціць праз мясарубку або дробна пасячы. Нарэзаную цыбулю крыху падсмажыць на алеі, дадаць грыбы, дробна пасечаную зеляніну, убіць яйкі, заправіць па смаку, добра перамяшаць. Бульбу абабраць, спаласнуць, зрэзаць вяршкі, зрабіць лыжачкай ямкі. Вынятую з гэтых ямак бульбу можна зварыць і дадаць да фаршу. У бульбу класці фарш, накрываць яго верхам ад бульбін, крыху пасаліць, палажыць у плоскую каструльку, брытфану або на бляшку. Смятану разбіць з мукой і некалькімі лыжкамі грыбнога адвару. Заліць гэтым бульбу, зверху пасыпаць цертай булкай і цертым сырам, уставіць у добра нагрэтую духоўку і запячы. Бульбу можна таксама стушыць у каструльцы на пліце. Толькі тады трэба цертай булкай і сырам пасыпаць перад самай падачай.

Да стравы падаем салату.

БУЛЬБЯНЫЯ ПЫЗЫ З ГРЫБАМІ

На паўтара кілаграма бульбы трэба ўзяць 25-30 дэкаў свежых ці салоных грыбоў, або 5-7 дэкаў сушаных, 5-10 дэкаў (1-2 штукі) цыбулі, 2-3 дэкі тлушчу, соль, перац, 5 дэкаў саланіны.

Падрыхтаваць фарш. Ачышчаныя і памытыя грыбы зварыць, адцадзіць і дробна нарэзаць або змалоць. Ачышчаную і нарэзаную костачкай цыбулю падсмажыць на тлушчы, дадаць да яе грыбы і разам крыху тушыць. Дадаць соль і перац. Падрыхтаваць цеста. Бульбу памыць, абабраць, палавіну зварыць і стаўчы, каб атрымалася пюрэ, або змалоць. Сырую бульбу сцерці на тарцы, выціснуць яе ў кавалку палатна. Выціснуты з бульбы сок пакінуць, а калі на дне збярэцца крухмал, ваду зліць.

Вараную бульбу, сырую выціснутую бульбу і крухмал дакладна перамяшаць. У руках рабіць шарыкі, а з іх аладкі, класці фарш, залепліваць, рабіць шарыкі ці авальныя яйкі. Кідаць на кіпячую пасоленую ваду і варыць мінут 15 (у залежнасці ад велічыні пызаў).

Цадаваць пызы, паліўшы іх скваркамі. Дадаць салату.

Гаспадыня

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, дзесяць гадоў мы пражылі з мужам як вельмі добрая сям'я. Падгадавалі двое дзяцей, а муж мой нікога не бачыў, толькі нас і хатнія справы. Вельмі любіў гаспадарыць на кухні і ўвесь свой свабодны час прысвячаў ён гатаванню. Быў чалавекам даволі спакойным і памяркоўным. Купіў агарод за горадам і нават пабудаваў там маленечкую хатку. Пасля працы заўсёды ехаў туды, каб падыхаць свежым паветрам і пакорпацца ў зямлі. Я таксама з дзецьмі ахвотна выязджала туды ў суботу і нядзелю, а калі не было ні сьпіркі, ні ўборкі, дык ехала разам з мужам у будні дзень.

Усё звалілася на мяне, як гром з яснага неба, калі мой муж памяняў работу. Неяк адразу абступілі яго там бабы і, адна перад другой, стараліся заімпанаваць свайму шэфу. Ну і што ж, адной гэта ўдалося. Так прыклеілася да майго мужыка, што той забыўся пра ўсё на свеце і, нягледзячы на ўсе перыпетыі свайго лёсу, адыйшоў жыць да яе. Я спачатку не магла неяк уцяміць, што гэта здарылася ў маім жыцці. Як чалавек, такі спакойны і паважны, мог пакінуць сваю сям'ю без ніякага жалю і сумнення?! Ды, зрэшты, і знаёмыя дзівіліся, некаторыя дык казалі нават, што гатовы былі аддаць галаву за тое, што ён такога чагосьці ў жыцці не зробіць. Але ж зрабіў вось!

Я засталася адна з дзецьмі, а на мужчын цяпер нават глядзець не магу. Фактычна мой муж паступіў нават даволі высакародна, бо пакінуў нам даволі добрую кватэру, перайшоўшы жыць да той новай жонкі. Праўда, афіцыйна жонкай яна не ёсць, бо мы ж і разводу не бралі, аднак жывуць жа разам...

Першы год пасля адыходу мужа я жыла як у нейкім летаргу. Былі моманты, калі хацела адкруціць газ. Не хацелася жыць. Але хто ж бы гадаваў маіх дзяцей? Чужая баба? А пасля неяк змірылася з жыццём, крыху супакоілася, і вось так неяк праляцелі тры наступныя гады.

А ў апошні час я пачула ад людзей, што нешта ў яго не клеіцца з новай жонкай. І што іншы раз, калі раззлуецца, выганяе яго са сваёй хаты, бо ёй і яе дзецям робіцца тады цесна. Кажуць, што ён тады ідзе да сябе на работу і начуе там. Гэткія нумары пачынаюць паўтарацца штораз часцей. Мо гэта ўжо канец іхняга кахання? Не ведаю сама, што цяпер рабіць? Я ж яго надалей кахаю, ды і бацька ён маім дзецям. Але мушу табе прызнацца, Сэрцайка, што ад часу, калі адыйшоў ён ад нас, я асабіста ніколі не турбавала яго. Заходзіў да дзяцей тады, калі нешта хацеў ім даць, або проста каб пабачыцца. Да мяне ў той час ніколі не адзываўся, а я таксама не рабіла гэтага. Дзеці хадзілі да яго на работу, калі была ў іх нейкая справа да яго. Але цяпер мне здаецца, што вось, каб узяла я ды прыйшла да яго, тады, калі ён застаўся на рабоце, ды сказала, каб ішоў дахаты, можа б усё і было добра, ды толькі гонар мне на гэта не дазваляе. Ён жа быў, як воўк, у адносінах да мяне, дык ці ж я маю да яго падлізвацца, быццам тая дурная авечка?

Лена

Лена! Многія сем'і развальваліся не таму, што муж і жонка дэфінітыўна перасталі кахаць адзін другога, а толькі таму, што ніводзін з іх не хацеў падначаліцца другому, прынізіцца, вярнуцца, папрасіць... Адзін з іх павінен заўсёды зрабіць гэта. Думаю, што ў тваім выпадку, калі ты сапраўды яшчэ яго кахаеш і хочаш, каб у дзяцей быў бацька, варта даравацьмужу тое, што зрабіў ён, і папрасіць, каб вярнуўся дахаты. Не мусіш гэтага рабіць сама. Можаш з такой місіяй выслаць сваіх дзяцей, якія ўжо не раз хадзілі да бацькі. Няхай скажуць яму: „Мама казала, каб ты прыходзіў начаваць дахаты!" І галоўнае — трапіць з гэтым да яго ў адпаведным моманце.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ ВЕР

Дарагі Астроне, што гэта такое, што мне дзве ночы запар сніўся мой бацька-нябожчык? У першым сне ўсё выглядала так. Суседскі сын напаіў майго бацьку так моцна, што той не можа ісці і я яго нясу дадому. Ідучы, крычу на яго за гэта. Гавару, маўляў, што вось учора напаілі брата, а сёння цябе, а я цяпер цябе мушу несці.

На наступную ноч сніцца такі сон. Быццам бы я знаходжуся на могільніку. Могільнік нейкі зарослы, увесь зялёны. Ні крыжоў, ні магіл не было відаць. Толькі вось гэты могільнік перагароджаны напалавіну драцяной сеткай. На могільніку расце ляшчына, а на ёй спелыя арэхі. Каля тых дрэў, на зямлі, нешта падобнае на ваду, нейкая пена, і бацька мне гаворыць: „Бяры гэта і накладай у вядро!". Я так і раблю і праз сетку гэтае поўнае вядро перадаю бацьку. Ён вылівае гэта пад зялёны куст і праз сетку вяртае мне пустое вядро. Я так падала некалькі разоў і гавару, што я ўжо змучылася і не магу больш падаваць. Бацька кажа: „Ну, калі ўжо змучылася, дык кінь!"

Вера

Вера! Што датычыцца першага сну, дык, на жаль, прадвяшчае ён нейкія клопаты. Калі сніцца бацька — дык нябожчык ён ці не нябожчык, заўсёды нейкія клопаты будуць. Твае клопаты могуць вынікаць у сувязі з нейкай несімпатычнай кампаніяй, не надта разумнымі сябрамі. Аб гэтым сведчаць п'яныя людзі.

Што датычыць другога сну, дык, здаецца, ізноў будуць нейкія клопаты бо ізноў прысутнічаў там бацька. Аднак жа гэтыя клопаты давядуць цябе да поспеху, удалага завяршэння нейкай справы. Могільнік наогул абазначае спакой, а быў жа ён яшчэ зялёны і не было на ім крыжоў. Расла на ім ляшчына са спелымі арэхамі, а гэта абазначала б дасягненне багацця (спадак або выйгрыш). Ты каля гэтай справы вельмі моцна мусіла хадзіць, паколькі палівала гэтыя дрэвы, на якіх раслі арэхі.

Астрон

МНОГАЕ, БРАТОК, ГУБЛЯЕШ, КАЛІ „НІВУ" НЕ ЧЫТАЕШ!

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Удзельніцы цэнтральнага агляду дэкламатарскага конкурсу для вучняў падставовых школ — Марта і Эля з Храбалоў.
Фота Я. Чэрнякевіч

Пішуць школьнікі

ШКОЛЬНЫ КОНКУРС

19 снежня ў Беларускім ліцэі адбыўся школьны этап дэкламатарскага конкурсу пад лозунгам „Беларусь". У камісіі былі: Янка Мордань, Я. Апалінская — настаўніца і вучаніца 4 класа Аня Высоцкая. Прыняло ўдзел 17 вучняў з усіх класаў. Конкурс прайшоў на высокім узроўні. Дэкламаваліся творы вельмі розныя. І слухачы, і камісія слухалі кожнага з цікавасцю і ўвагай. Камісія мела што рабіць, каб вызначыць найлепшых. Пасля абмяркоўкі выступленняў у камісіі, Янка Мордань аб'явіў вынікі конкурсу:

І месца — Веранікa Беглюк, вучаніца 3 класа.

ІІ месца — Яцэк Пракапюк, вучань 3 класа, і Бажэна Самосюк, вучаніца 4 класа.

ІІІ месца — Аня Мінкевіч, Галіна Семянюк і Андрэй Ярмоцік з 4 класа, а таксама Мірэк Здрайкоўскі і Тамаш Тапалеўскі з 3 класа.

Адзначана было добрае выступленне Марыі Аліфер з І класа і Зосі Малмышка з 2 класа.

Усе вучні, якія занялі добрыя месцы, потым удзельнічалі ў цэнтральным аглядзе, які адбыўся ў Беластоку 23 снежня.

Іра Негярэвіч, вуч. І класа. Беларускі ліцэй у Бельску.

Вершы Віктара Шведа

ВЫКЛІКАЮЦЬ МАМУ

Свайго брата Колю
Запытала Валя:
— А цябе у школе
Сёння выклікалі?

— Сёння, дарагая,
Пэўна будзе драма.
Раптам выклікаюць
Не мяне, а маму.

КАТАЎСЯ НА ВЕЛАСІПЕДЗЕ

— Ты ўчора хуліганіў недзе? —
Настаўнік запытаў Рыгора.
— Не хуліганіў. Брат мой Федзя
Учора быў паважна хворы.

— А можа ў хаце ты застаўся,
Каб палячыць там брата Федзю?
— Ды не, я цэлы дзень катаўся
На Федзевым веласіпедзе.

НАЙБОЛЬШ БАЛІЦЬ У ШКОЛЕ

Прыйшла з сімулянтам-сынам
Да лекара матка.
— Дзе найбольш баліць, скажы
нам,
Мілае дзіцятка?

А на гэта праз хвілінку
Гарэзлівы Коля
Адазваўся без запінкі:
— Найбольш баліць у школе.

НАСТРОЙШЧЫК ПІЯНІНА

Звяртаецца да бацькі Ніна,
Прыйшоў ён з працы акурат:
— У нас настройшчык піяніна
Чакае ўжо на твой загад.

— Скажы, што мы не выклікалі,
Тым больш калі ямо абед.
Настройшчык адазваўся
з жалем:
— Прыслаў мяне тут ваш сусед.

СТАРАЯ СКРЫПКА

Стаўся малы Архіпка
Вельмі шчасліванькі сягоння.
Яму старую скрыпку
Падараваў дзядуля Лёня.

Архіпкаў падарунак
Тата лагодна ўзяў у рукі.
— А дзе ж тут, дзетка, струны?
— Без струн мне хопіць
да навукі.

ЛЮДСКІ САБАКА

Скардзіцца суседу Якаў:
— Глянь, вось над штанамі
здзекі,
А казаў, што твой сабака
Не пакрыўдзіць чалавека.

Усміхнуўся толькі Віця,
Хоць быў смех не да спадобы:
— Пацярпелі нагавіцы,
Гэта ж, дружа, не асоба.

ВОЗЕРА НАМ ЗАМЯТАЕ

Цёплай летняю парой
Тата адпачыць прыехаў.
Над азёрнаю вадой
Столькі гоману, уцехі.

— Тата, глянь, — крычыць
Іван, —
Прыгажосць кругом такая!
Там у лодцы нейкі пан
Возера нам замятае.

Алесь Якімовіч

ЛЯНОТА

КАЗКА

Жыў на свеце хлопчык Алік. Не вялікі і не маленькі. Так сабе, сярэдненькі. З кірпатым носікам, абсыпаным рабаціннем, з упартым чубам, які не хацеў прычасацца, са смяшынкамі ў хітрых вачах.

Любіў той хлопчык ездзіць на аўтобусах — з білетам і без білета... Любіў кіно — добрае і дрэннае. Любіў цукеркі.

А чаго не любіў? Усяго іншага. Нават памыцца і прычасацца як след ленаваўся. Так нямытым ды лахматым і хадзіў у свой чацверты „Б" клас.

Маці і крычала на яго, і гразіла, і прасіла:

— Сядзь ты, Алік, за кніжку. У цябе ж адны двойкі ды тройкі.

— Ат, не хочацца.

— Падмяці, Алік, пакой. Глядзі, вунь, як насмяціў, майструючы свае пісталеты.

— Ат, не хочацца.

— Схадзі, Алік, у краму па хлеб.

— Ат, не хочацца...

— Ах ты, лянота мая горкая! — уздыхала маці і сама падмятала пакой, хадзіла па хлеб і рабіла ўсё, што трэба рабіць дома.

Настаўніца Аліка дакарала, кожны дзень на яго скаргі пісала. А яму хоць бы што. Толькі большая злосць на ўсіх разбірала.

Аднойчы Алік позна варочаўся дахаты — загуляўся з сябрамі. Чуе — нехта енчыць у цёмным закутку двара.

Алік спыніўся.

— Хто там? — пытаецца.

— Я — Лянота, — пачуўся тонкі піскнявы галасок.

— А што ты тут робіш?

— Нічога. Мяне выкінулі.

— Хто?

— Валерка. Не хоча больш дружыць са мною. Вазьмі ты мяне.

— А дзе я цябе падзену? Маці мне не дазваляе цягаць у хату рознае ламачча.

— Я — не ламачча, — пакрыўдзілася Лянота. — Я табе памагаць буду.

— Якая ад цябе помач?

— А якую хочаш?

— Вучыцца за мяне будзеш?

— Не. Вучыцца не хачу. Я — Лянота.

— Пасцель засцілаць, пакой падмятаць?

— Не, — запішчала Лянота. — Я не люблю ніякай работы.

Усміхнуўся Алік і кажа:

— Выходзіць, ты — мая сястра. Мама мяне таксама лянотай заве.

— Але ж, твая сястра, — падхапіла сапраўдная Лянота. — Толькі я — не простая сястра, а — чароўная! Не пакідай мяне ў бядзе, брат мой! Я буду дружыць з табою. На ўсіх тваіх ворагаў дрымоту ды ляноту наганяць буду.

— О, гэта добра! — згадзіўся Алік. — А дзе ж я цябе трымаць буду?

— Дзе хочаш. Я — маленькая. Шмат месца не займу. Пасадзі мяне ў якую-небудзь скрыначку, і я там буду жыць. Карміць і паіць мяне не трэба. А калі табе спатрэбіцца мая дапамога, вазьмі скрыначку ў рукі і скажы: „Лянота, Лянота, нагані на таго і таго дрымоту". І ўсё будзе зроблена. Толькі глядзі, не адкрывай скрыначкі: я не люблю святла...

Схапіў узрадаваны Алік сваю новую сяброўку, прынёс дахаты і сунуў у пенал.

II

Назаўтра Алік зарабіў чарговую двойку па мове. На перапынку сябры напалі на яго:

— Дакуль гэта будзе, Алік? Ты ганьбіш нас!

Узлаваўся Алік на сяброў.

(Працяг на стар. 10)

НАВУЧЫЦЕСЯ СПЯВАЦЬ

КАЛЫХАНКА

Словы Генадзя Бураўкіна

Музыка Васіля Раінчыка

Доўгі дзень,
Цёплы дзень
Адплывае за аблокі.
Сіні цень,
Сонны цень
Адпаўзае ў кут далёкі.
Збеглі зайкі ўсе ў лясы.
Змоўклі птушак галасы.
І буслы ў гняздо схавалі
Свае доўгія насы.

Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.
Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.

Пакрысе
На расе
Патухаюць зоркі-сплюшкі.
Гулі ўсе,
Казкі ўсе
Пахаваны пад падушкі.
Спяць і мышкі і стрыжы.
Спяць машыны ў гаражы.
Ты таксама
Каля мамы
Ціха-ціхенька ляжы.

Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.
Баю-бай, баю-бай,
Разам з намі засынай...

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

Добры дзень, „Зорка"! Піша вам чытачка ваша Вольга Васкабовіч з горада Мар'іна Горка ў БССР. Мне вельмі падабаецца ваша газета. І як толькі я бачу яе на прылаўках „Саюздруку" я зараз жа яе куплю. Я ведаю, што ў рубрыцы „Пазнаёмімся" вы друкуеце шмат адрасоў. Тады я вырашыла напісаць вам, бо я хачу перапісвацца з сябрамі з Польшчы. Пішу да вас з вялікай надзеяй, што з вашай дапамогай мне ўдасца знайсці новых сяброў, бо вы надрукуеце мой адрас, і да мяне нехта напіша.

Мне 15 гадоў. Я вучуся ў сярэдняй школе. Люблю чытаць кнігі, збіраю маркі, цікаўлюся беларускай гісторыяй. Мой адрас: **БССР, 222810, г. Мар'іна Горка, Мінскай вобласці, вул. Будзённага, 13. Васкабовіч Вользе.**

* * *

БССР, 220047, г. Мінск, вул. Несцерава, 72, кв. 148. Перапечынай Наташы (7 клас).

* * *

БССР, 225710, г. Пінск, вул. Альхоўскіх, 8, кв. 9. Андрух Юліі (5 клас).

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

— Якая гэта ягада?

— Чорная.

— А чаму чырвоная?

— Бо зялёная.

* * *

— Што з табою, Юрка? Чаму ты спіш на ўроках? — пытаецца настаўнік.

— Не магу нічога зрабіць. Гэта ўва мне вялікі талент дрэмле.

* * *

Неяк Кастусь не паслухаўся маму і быў за гэта пакараны.

— Ты чаго плакаў? — пытаецца ў Кастуська тата.

— А-а, гэта мы з тваёю жонкаю разышліся ў поглядах.

малюнкі школьнікаў

Зімовыя гульні. Маляваў Андрэй Дзмітрук, вучань III класа са школы ў Храбалах.

ЛЯНОТА

(Працяг са стар. 9)

Узяў з партфеля скрыначку, зайшоў у цёмны куток калідора ды прашаптаў:

— Лянота, Лянота, нагані на чацверты „Б" клас дрымоту.

— Добра, будзе зроблена, як ты пажадаў, — прапішчаў знаёмы галасок.

Празвінеў званок.

Алік вярнуўся ў клас. Бачыць — усе яго сябры сядзяць за партамі і пазяхаюць. Ды так, што аж слівіцы трашчаць. А іншыя ўжо спяць.

Алік сеў за сваю парту і цікуе, што будзе далей.

У клас увайшла настаўніца.

— Што гэта? — здзівілася яна. — Чаму вы пазяхаеце?

— Спаць хочацца, — адказалі тыя, хто яшчэ не заснуў.

— А што вы ўночы рабілі?

— Спалі...

Пакуль настаўніца распытвала, заснулі і ўсе астатнія вучні чацвертага „Б" класа.

Настаўніца прысела за сталом, дастала класны журнал.

Але тут на яе напала такая дрымота, што яна адразу асунулася на спінку крэсла і соладка заснула.

Алік узрадаваўся: „Малайчына Лянота! Цяпер урока не будзе і новай двойкі я не зараблю". Ён дастаў з партфеля кніжку „Прыгоды Мюнхгаўзена", усміхнуўся сам сабе і пачаў чытаць.

Кончыўся ўрок. На калідоры зазвінеў званок. І клас заварушыўся.

Першай прачнулася настаўніца. „Ай-яй, — спалохалася яна. — Гэта ж, мусіць, я незнарок задрамала на ўроку". І, моцна засаромеўшыся, выйшла з класа.

Услед за ёю пабеглі і вучні.

III

Прыйшоў Алік дадому. Маці глянула ў сшытак і ахнула:

— Зноў двойка!

І давай крычаць на Аліка:

— Гультаіна ты! Абібок! Вось скажу бацьку — няхай зніме на цябе папругу.

Пад вечар бацька вярнуўся з работы. Маці сказала яму пра новую Алікаву двойку.

— Хоць бы раз ты насварыўся на яго, стары! — крычала маці. — Што ў цябе, папругі няма?

Бацька быў у той дзень нявясёлы — нешта не ладзілася ў яго на рабоце. І ён сапраўды зняў папругу ды злёгку хвасянуў Аліка ніжэй спіны.

Алік заенчыў на ўвесь дом.

— Глядзі ў мяне! — сказаў бацька. — Калі яшчэ раз прынясеш двойку, то заробіш не такой папругі.

Крыўда агарнула Аліка — свет няміл яму зрабіўся. Дастаў ён цішком скрыначку з партфеля і паклікаў сваю сяброўку:

— Лянота, Лянота!

— Што з табою, братка? — азваўся голас Ляноты. — Ты, здаецца, плачаш?

— Ага, — адказаў Алік, выціраючы кулаком вочы.

— Чаго ж ты, братка, плачаш? Чаму горкія слёзы льеш?

— Як жа мне не плакаць? Як горкіх слёз не ліць? Усе на мяне крычаць, усе крыўдзяць. Увесь свет супроць мяне выступіў.

— Добра, — сказала Лянота. — З гэтай мінуты ты будзеш жыць спакойна: свет цябе крыўдзіць не будзе.

Толькі сказала так Лянота, як тут жа ў хаце патухла святло.

Алік пачакаў крыху — думаў, бацька направіць пробкі. Ды бацька чамусьці сядзіць у крэсле і не варушыцца. Маці таксама дрэмле на другім крэсле са шівам у руках.

Алік выйшаў на двор. Хацеў з сябрамі пагуляць. Ды на цёмным двары нікога не відаць.

Куды ж падзеліся яго сябры? Алік, вядома, не думаў, што Лянота іх пакарала разам з усім светам.

Выйшаў Алік на вуліцу. А там — адна цемень. Ні людзей, ні машын. Дзіва!

Вярнуўся Алік дадому. Знайшоў агарак свечкі. Запаліў. Успомніў, што даўно ўжо есці хочацца. Адчыніў шафку. А ў ёй — хлеба ні крошкі. Толькі масла ляжыць у сподачку. Паспрабаваў — нясмачнае масла без хлеба!

„Можа схадзіць у краму?" — падумаў галодны Алік. Падышоў да крэсла, на якім драмала маці.

— Мама, дай грошы. Я па хлеб збегаю.

Маці толькі прамармытала нешта і зноў заснула.

Будзіць бацьку Алік не адважыўся, каб зноў папругі не зарабіць. Знайшоў сам матчыну сумку, а ў ёй — некалькі медзякоў. Пералічыў: хопіць на булку, яшчэ і застанецца. Апрануўся і кулём кінуўся на двор.

Прыбег у краму, глядзіць — замок на дзвярах. Так з нічым і вярнуўся дадому.*

Заканчэнне ў наступным нумары

·А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А·

Не адрываючы алоўка ад паперы, паўтары гэты малюнак.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка"

PIĄTEK 19.I.1990
PROGRAM I

8.05 Przybysze z Matplanety — Zadanie z ryb
8.35 Domator — Nasza poczta, Ciasta i ciasteczka
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Carscy kadeci" (3) — serial prod. radz.
10.30 Domator — Szkoła dla rodziców
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. Adam Mickiewicz „Dziady" cz. III
12.50 Spotkania z literaturą, kl. III lic. Stanisław Wyspiański „Wesele"
13.30 TTR — s. I Fizyka — Utrwalenie wiadomości
14.00 TTR — s. I Mechanizacja rolnictwa — Powtórzenie wiadomości i przygotowanie do egzaminu
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Edukacja pozaszkolna — Organizacje i stowarzyszenia w wychowaniu
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit — teleturniej
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.55 „Ostatni powstaniec" — film dok.
18.25 Rzeczpospolita samorządna
18.45 Weekend w „Jedynce"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tyg. gospodarczy
19.30 Wiadomości
20.05 „Szuani" (1) — film franc.
21.25 Sport
21.35 Kontrapunkt
22.05 Artyści dla Rzeczypospolitej
23.05 DT — Echa dnia

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Wrocławska lista przebojów Marka Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 O czym się mówi?
18.50 Program rozrywkowy
19.30 Dookoła świata: „We wschodniej Afryce"
20.00 Magazyn „Piątek" — krakowski przekładaniec kulturalny
21.30 Panorama dnia
21.45 Filmy Woody Allena: „Miłość i śmierć" — film fab. prod. USA
23.05 Komentarz dnia

SOBOTA 20.I.1990
PROGRAM I

7.00 TTR — s. III Matematyka — Powtórzenie materiału
7.30 TTR — s. III — Polski listopad (3)
8.00 Tydzień na działce
8.20 Na zdrowie — program rekreacyjny
8.55 Program dnia
9.00 Drops — magazyn dla dzieci i młodzieży oraz serial prod. jugosł. „Jelonek" (11)
10.30 DT — Wiadomości
10.40 „Perła północnych Chin" — film dok.
11.40 Diamentowe melodie — program muzyki klasycznej
12.10 Z Polski rodem
12.40 Tel. Koncert Życzeń
13.10 Szkoła mistrzów — Feliks Falk
13.30 Tel. Teatr Prozy: Zofia Nałkowska — „Granica"
14.45 Program dnia
14.50 Być reporterem — Chris Niedenthal
15.15 Filmy o miłości: „Szklana góra" — film prod. pol.
16.45 Rewizja nadzwyczajna „Generał August Emil Fieldorf"
17.15 Teleexpress
17.30 Artyści dla Rzeczypospolitej — rewia gwiazd
18.30 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt — Papugi
19.30 Wiadomości
20.05 „Szuani" (2) — film franc.
21.25 Artyści dla Rzeczypospolitej — wielka gala
23.25 Telegazeta
23.35 Kino Sensacji: „Ucieczka z Nowego Jorku" — film prod. USA

PROGRAM II

13.15 Konkurs 5 milionów
14.00 Bariery
14.25 Blok programów oświatowych
16.25 Studio Sport
16.55 Program dnia
17.00 Powróćmy jak za dawnych lat — pr. muzyczny
18.00 Program lokalny
18.30 Wielka gra — teleturniej
19.30 Galeria 37 milionów
20.00 Klucz do nowej muzyki — o twórczości Eugeniusza Knapika
20.50 „Życie pod celą — czyli zwierzenia grypsem"
21.30 Panorama dnia
21.45 „Znowu w Brideshead" (3) — serial prod. ang.
22.40 Komentarz dnia

TV TELEWIZJA WARSZAWA

NIEDZIELA 21.I.1990
PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.30 Notowania
8.15 Tydzień
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz film przyg. prod. ang. „Uciekaj, Rebeko, uciekaj" (cz. I)
10.30 DT — Wiadomości
10.35 „Złoto" (6) „Klejnot" — serial prod. włoskiej
11.15 Kraj za miastem
12.00 Poranek symfoniczny WOSPRiTV w Katowicach
13.00 Teatr dla dzieci: J. Owsiak, M. Lorenc — „Niezwykłe przygody z palcem ludojada"
14.10 Tel. Koncert Życzeń
14.55 Magazyn „Morze"
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" (30) — serial brazyl.
17.15 Teleexpress
17.30 Tel. Teatr Rozmaitości: E. de Filippo — „Cylinder"
18.30 Agromarket
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 „Dekalog, siedem" — film TP
21.05 „7 dni — świat"
21.35 Sport
22.15 Filmy Józefa Büchowicza: Część druga tryptyku „Oblicze zbrodni" — „Morderca nie przyznaje się do winy"

PROGRAM II

9.30 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
9.55 „Dekalog, siedem" — film TP
10.50 Pieśń ujdzie cało..." — wojsk. pr. dok.
11.20 Lokalny koncert życzeń
11.45 „Jutro poniedziałek"
12.15 Powitanie
12.20 Polska Kronika Filmowa
12.30 Kino Familijne: „Bajarz" (4) „Olbrzym bez serca" — serial ang.
12.55 100 pytań do...
13.35 Z batutą i humorem
14.20 Polacy
15.00 Podróże w czasie i przestrzeni: „Biblia, a historia" — „Kiedyś, dawno temu..." — serial dok. ang.
15.55 Być tutaj — gawęda prof. Wiktora Zina
16.10 Biografie: „Marlon Brando — Dziki" — film dok. prod. włoskiej
17.10 Studio Sport
17.30 Bliżej świata — przegląd telewizji satelitarnych
18.45 Prof. Ewa Łętowska — rzecznik praw obywatelskich — pr Ireny Dziedzic
19.30 Galeria „Dwójki" — Emilia i Wojciech Frendenreichowie
20.00 Studio Sport
21.00 Program rozrywkowy
21.30 Panorama dnia
21.45 „Wojna i pamięć" (20) — serial prod. USA
22.45 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 22.I.1990
PROGRAM I

13.30 TTR — s. II Chemia — Elektroliza
14.00 TTR — s. I Biologia — W jaki sposób człowiek kieruje życiem rośliny?
14.30 Tel. Kurs Rolniczy — Żywienie krów mlecznych
15.00 Powtórka przed maturą: Historia — Wrzesień 1939
15.30 NURT — Sens życia
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Luz" — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
17.55 Wędrówki dalekie i bliskie: „Zioła Świętej Katarzyny" — film dok. prod. egipskiej
18.30 Program muzyczny
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i Senacie
19.30 Wiadomości
20.05 Teatr TV na świecie: E. Albee — „Chwiejna równowaga"
22.00 Sport
22.30 DT — Echa dnia
22.45 Obok nas — reportaż
23.15 Język francuski (12)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (14)
17.25 Program dnia
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna-polszczyzna
18.00 Program lokalny
18.30 „Zmagania o Polskę" (3) „Inny świat — Żydzi polscy" — serial dok. ang.
19.30 Roman Lasocki przedstawia — Monika Jarecka — skrzypce
20.00 Auto-Moto Fan Klub
20.30 Osądźmy sami
21.15 Rozmowy o cierpieniu
21.30 Panorama dnia
21.45 „Heimat" (2) — serial obycz. prod. RFN
23.15 Komentarz dnia

WTOREK 23.I.1990
PROGRAM I

8.35 Domator — Rady na życzenie — Polubić kaktusy
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Stacja końcowa" — film fab. prod. CSRS
10.50 Domator — Rady na życzenie
11.10 W Europie nowożytnej — Kultura Baroku w Europie nowożytnej i w Polsce
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV lic. Polska poezja współczesna
13.30 TTR — s. III Produkcja roślinna — Powtórzenie wiadomości
14.00 TTR — s. III Produkcja zwierzęca — Powtórzenie wiadomości
15.00 Powtórka przed maturą: Spotkania z literaturą — Liryka epoki Pozytywizmu
15.30 Kim być? — program dla maturzystów
16.00 Tel. Kurs Rolniczy — Prawidłowy dój i przechowywanie mleka
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: Tik-Tak
17.15 Teleexpress
17.30 Spojrzenia
17.55 Klinika Zdrowego Człowieka
18.15 System
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Program publ.
19.30 Wiadomości
20.15 „Chichot Pana Boga" (1) — film TP
21.35 Sport
21.45 Listy o gospodarce
22.20 Echa dnia
22.35 Muzyczny remanent '89
23.35 Wódko, pozwól żyć
0.05 Język rosyjski (14)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (44)
17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna
18.50 Program public.
19.30 Kolorowy zawrót głowy — magazyn narciarski
20.00 Przeboje Bogusława Kaczyńskiego
21.00 W kręgu sztuki: „Współcześni fotografowie" — film dok. prod. szwajc.
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio im. Karola Irzykowskiego: „Niedzielne igraszki" — film polski
22.40 Komentarz dnia

ŚRODA 24.I.1990
PROGRAM I

8.10 Poznaj swój kraj — Na Śląsku
8.35 Domator — Nasza poczta — Polubić kaktusy
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Wystrzał" — film fab. prod. jugosł.
10.50 Domator — Przyjemne z pożytecznym
11.10 Najnowsze dzieje Polski — Spór o model gospodarczy Polski powojennej
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. J. Słowacki „Kordian"
12.50 Wśród ludzi — Prasa
13.30 TTR — s. I Produkcja roślinna — Zasady eksploatacji i konserwacji urządzeń wodno-melioracyjnych (cz. 2)
14.00 TTR — s. I Produkcja zwierzęca — Zasady normowania i dawkowania pasz
14.30 Tel. Kurs Rolniczy — Zapobieganie chorobom wymienia
15.00 Współczesna genetyka — Genetyka klasyczna I
15.30 NURT — Rozmowy o szkole — Reforma czy nieustające reformowanie?
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: S.O.S. — Sami o sobie
16.50 Dla dzieci: Cojak — teleturniej
17.15 Teleexpress
17.30 Gry wojenne
17.55 Tel. Informator Wydawniczy
18.15 Dawniej niż wczoraj — magazyn historyczny
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Oferty „Pegaza"
19.30 Wiadomości
20.05 „Chichot Pana Boga" (2) — film TP
21.20 Sport
21.30 Plus — minut — pr. public.
22.00 Wokół wielkiej sceny — magazyn operowy
22.50 Echa dnia
23.10 Język angielski (14)

PROGRAM II

16.55 Język francuski (12)
17.25 Program dnia
17.30 Program public. „Zbliżenia" — czyli to i owo o filmie
18.00 Program lokalny
18.30 Magazyn „102"
19.00 „Pokój niżej" (3) — serial ang.
19.30 „Indie" — program dok.
20.00 Czarno na białym — przegląd PKF
20.40 Przegląd muzyczny (3)
21.00 Ze wszystkich stron — magazyn reporterów „Gorący Sachalin" — rep.
21.30 Panorama dnia
21.45 „Przyjaciele" (4) — „Nauka" — film TP
23.05 „Telewizja nocą"
23.50 Komentarz dnia

CZWARTEK 25.I.1990
PROGRAM I

8.05 Rytmy ciała
8.35 Domator
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Policjanci z Miami" (13) — serial krym. USA
10.10 Domator
11.10 Historia, kl. I lic. — Polska w dobie rozbicia dzielnicowego
11.40 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV lic. L. Kruczkowski — „Niemcy"
12.50 Fizyka — Grawitacja
13.30 TTR — s. I Chemia — Powtórzenie materiału
14.00 TTR — s. I Biologia — Powtórzenie wybranych zagadnień z botaniki
14.30 TKR — Ocena jakości mleka i system reklamacyjny
15.00 W świecie sztuki
15.50 Rolniczy film oświatowy
16.10 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Kwant" oraz film z serii „Ordy"
17.15 Teleexpress
17.30 Poligon
17.55 „Poza rok 2000" — film dok. prod. austral.
18.25 Magazyn katolicki
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Interpelacje (1)
19.30 Wiadomości
20.05 „Policjanci z Miami" (13) — serial krym. USA
20.55 Interpelacje (2)
21.35 Sport
21.45 „Lex" — magazyn społeczno-prawny
22.30 Echa dnia
22.45 „Pegaz"
23.30 Język angielski (44)

PROGRAM II

16.55 Język rosyjski (14)
17.25 Program dnia
17.30 Psychostudio
18.00 Program lokalny
18.30 Program na życzenie
19.30 Zielone kino: „Opowieść o tchórzu" — film przyrodn. prod. węg.
20.00 Wielki Sport
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio Teatralne „Dwójki": W. Gombrowicz — „Historia"
23.10 Komentarz dnia

НАШ ТЫДЗЕНЬ

Некалькі слоў Аляксандры Бергман пра Грамаду ● Яшчэ пра канфлікт у Гайнаўцы ● А. Барскі ўспамінае вячоркі ● Польска-беларускі фільм „Выскакародная кроў" ● Ф. Скарына ў познанскай турме ● Капліца ў Бахурах ● Найстарэйшая жыхарка з Падбелля ● „Зорка" ● Гумар.

КРЫЖАВАНКА

Уnоперак: 1) спартыўныя гульні ў высакосны год, 8) можа выбіць збожжа, 9) частка або лёс, 11) ходзіць у касцёл, 13) сугучнасць у канцы вершаваных радкоў, 15) іграе ролю, 17) калі тэлевізар уключаны, дык на яго глядзіш, 20) урадавая пастанова, 21) ахоўнік, 22) сукупнасць прадметаў аднолькавага прызначэння, 23) калі хто яе мае, дык носіць чорную вопратку, 24) раздзел фізікі, які вывучае святло, 25) жыве за сцяной, 28) дасканалы ўзор або вышэйшая мэта, 31) месца цыркавых нумароў, 33) клопаты, турботы, неспакой, 34) беспарадак, неразбярыха, 35) металічны калочак з галоўкай, 36) пасудзіна з лейкай.

Уніз: 2) невялічкае судна, 3) творца ў галіне культуры, 4) металічны калочак з вушкам, 5) трубка, якая іграе, 6) вышэйшы за барона, 7) зямля пад сядзібай, 10) здраднік, 12) часова карыстаецца нерухомай маёмасцю, 14) сум, туга, журба, 16) месца пражывання каталіцкіх манахаў, 17) гістарычнае паходжанне групоўкі людзей, 18) графічная загадка, 19) людзі, людзі, людзі... 26) жывуць у Сярэдняй Азіі, 27) мы жывём у ёй, 29) адрэзак дыстанцыі або прамежак часу, 30) пасля калі, у ветлівым звароце, 31) вусік на каласе, 32) пісьменнік, які піша прозай.

„Ядань"

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку, змешчаную ў № 48.

Уnоперак: насып, пушча, акно, Макар, ахвота, нерв, атава, цаліна, хросны, азімут, грумат, рапак, Луцк, банкір, удава, баец, наскі, драма.

Уніз: німфа, сектар, Парнас, похва, шчокі, агава, нарцыз, тхор, воск, Лама, нота, натура, Іркуцк, управа, гібон, узнос, алібі, краса.

Узнагароды выйгралі: Аксана Сцепановіч з Мінска і Паўлюк Далікатны з Гомеля.

НІЎКА

— Мой любы, ад заўтра пачынаем худзець...

НЕ Ў ШАПЦЫ

— Не злавіў — не злодзей.
— На злодзеі шапка гарыць.
— У мяне ж не шапка, а капялюш.

З ГАРЭЛКІ

— П'яніцу і ў лужыне рай.
— Калі лужына з гарэлкі.

ПРЫГЫНА

— Ты з варот, а ён цераз плот.
— Нічога, будзе прыгына шлюб скасаваць.

АРТЫСТЫ Ў КЛУБЕ

— Артысты прыязджалі ў клуб учора.
— Што ж яны там рабілі?
— Рэпетыцыю праводзілі.
— У канцасе?
— Дык жа кажуць, што тэатр рамантуецца.

АРТЫСТКА

— Ці змагла б ты, Анфіса, працаваць у тэатры?
— Напэўна не.
— Чаму?
— Толькі адна роля мне падыходзіць.
— Якая?
— Армейская. Муж кажа, што я без грыма нагадваю яму камбата.

Браты Бароўкі

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:
Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, hr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2951.	Удзельнікі курсаў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі ў Ласінцы	— 3000 зл.
2952.	Ян Яцко (Гайнаўка)	— 2400 зл.
2953.	Багдан Андрусішын-Данчык (ЗША)	— 163950 зл.
2954.	Супрацоўнікі ЗОЗ у Гайнаўцы	— 10250 зл.
2955.	Янка Якімюк (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2956.	Марыя Цыборан (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2957.	Галена Ігнацюк (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2958.	Мікалай Мікалаюк (Гайнаўка)	— 2400 зл.
2959.	Узносы сялян у Кааператыўным банку ў Чыжах	— 7200 зл.
2960.	Гурток Таварыства польска-савецкай дружбы ў Гмінлай управе ў Гайнаўцы	— 5000 зл.
2961.	Галіна Семянюк (Белавежа)	— 1000 зл.
2962.	Мікалай Мураўскі с. Мікалая (Орля)	— 2000 зл.
2963.	Мікалай Сазановіч (Навіны Вялікія)	— 10000 зл.
2964.	Самаўправа вёскі Пілінкі	— 5000 зл.
2965.	Зінаіда Лапа (Белавежа)	— 500 зл.
2966.	Валянціна Пташынская (Белавежа)	— 500 зл.
2967.	Люба Скепка (Белавежа)	— 500 зл.
2968.	Аліна Ахрыцюк (Белавежа)	— 500 зл.
2969.	Альжбета Вашкевіч (Белавежа)	— 500 зл.
2970.	Уладзімір Каралько (Гайнаўка)	— 1000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

„БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ '90"

Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства паведамляе, што раённыя эліміпацыі да конкурсу „Беларуская песня '90" адбудуцца ў наасобных раёнах у наступных тэрмінах:

Дуброва-Беластоцкая — 28.01.1990 г.
Гайнаўка — 3—4.02.1990 г.
Сямяцічы — 10.02.1990 г.
Бельск-Падляшскі — 11.02.1990 г.
Беласток — 11.02.1990 г.

Затым у Беластоцкай філармоніі 17 лютага 1990 г. адбудзецца цэнтральны агляд, а 18 лютага 1990 г. — канцэрт лаўрэатаў. Дэталёвыя інфармацыі можна атрымаць у ГП БГКТ у Беластоку, вул. Варшаўская 11, тэл. 311-18, а таксама ў аддзелах Таварыства.

ЗАПРАШАЕМ НА СПЕКТАКЛЬ

Гарадскі аддзел БГКТ у Беластоку запрашае на спектакль тэатральнага калектыву Янкі Крупы, які 21 студзеня 1990 г. а гадз. 17 у клубе БГКТ, вул. Варшаўская 11, ставіць п'есу „Ажаніся — весяліся".

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek w których nie ma Oddziałów RSW a także osoby niepełnosprawne bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na II kwartał 1990 r. upływa 20 lutego 1990 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 5.200 + 1.300 zł za doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw Warszawa, ul. Towarowa 28 Nr konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

- prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy).
- rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach).
- prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach)

Zam. 2/90. Nakład 5.300. U-3.